

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

МІЖНАРОДНЕ ПРАВО І ПРАВО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Методичні вказівки до семінарських занять
для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
освітньої програми «Право»
галузь знань D «Бізнес, адміністрування та право»
спеціальність D8 «Право»
денної та заочної форм навчання

Луцьк 2026

УДК 341:339(07)

М58

Електронна копія друкованого видання передана для внесення в репозитарій ЛНТУ

Директор бібліотеки _____ Н. ПОЛІЩУК

Рекомендовано до видання вченою радою факультету бізнесу та права ЛНТУ, протокол №__ від «__» _____ 2026 року.

Голова вченої ради факультету бізнесу та права
_____ Л.Л. КОВАЛЬСЬКА

Розглянуто і схвалено на засіданні кафедри права ЛНТУ, протокол № _____ від «__» _____ 2026 року.

Завідувач кафедри права _____ В.В. АНІЩУК

Укладач: _____ О.А. ГАНИЧ, кандидат юридичних наук, доцент кафедри права ЛНТУ.

Рецензент: _____ В.В. АНІЩУК, кандидат юридичних наук, завідувач кафедри права ЛНТУ.

Відповідальна за випуск: _____ О.А. ГАНИЧ, кандидат юридичних наук, доцент кафедри права ЛНТУ.

М58 **Міжнародне право і право Європейського Союзу** [Текст]: методичні вказівки до семінарських занять для здобувачів першого (бакалаврського) рівня освітньої програми «Право» галузі знань Д «Бізнес, адміністрування та право» спеціальності Д8 «Право» денної та заочн. форм навчання / уклад. О.А. ГАНИЧ. Луцьк: ЛНТУ, 2026. 59 с.

Видання містить методичні вказівки до проведення семінарських занять відповідно до програми курсу «Міжнародне право і право Європейського Союзу», а також ситуаційні завдання і вказівки до їх вирішення, орієнтовний перелік питань до заліку та екзамену, перелік нормативно-правових актів та основних та додаткових наукових джерел.

ЗМІСТ

МЕТА І ЗАВДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ «МІЖНАРОДНЕ ПРАВО І ПРАВО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ».....	4
ТЕМАТИКА І ПЛАН СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ (IV семестр)..	6
СИТУАЦІЙНІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ НА СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТТЯХ І ПІДГОТОВКИ ДО ЗАЛІКУ....	15
ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ЗАЛІКУ.....	25
ТЕМАТИКА І ПЛАН СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ (V семестр)...	29
СИТУАЦІЙНІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ НА СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТТЯХ І ПІДГОТОВКИ ДО ЕКЗАМЕНУ.....	36
ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ЕКЗАМЕНУ.....	48
СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ ЗДОБУВАЧА ОСВІТИ.....	51
РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ.....	54

МЕТА І ЗАВДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ «МІЖНАРОДНЕ ПРАВО І ПРАВО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ»

Мета вивчення дисципліни «Міжнародне право і право Європейського Союзу» – ознайомлення студентів з особливостями, основними поняттями, інститутами та галузями сучасного міжнародного публічного та приватного права; надання знань основних положень права Європейського Союзу.

Основні **завдання** даного курсу полягають у формуванні у студентів: певних загальнотеоретичних знань про міжнародне публічне та приватне право; навичок роботи з міжнародними договорами, іншими міжнародними актами, справами міжнародних арбітражів; спроможності надавати оцінку сучасним міждержавним відносинам у світлі міжнародного права, особливо в контексті євроінтеграційних прагнень України.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студенти повинні **знати**: основні тенденції розвитку сучасного міжнародного права; основні компоненти міждержавної системи; джерела міжнародного публічного права; джерела міжнародного приватного права; основні принципи міжнародного публічного права; особливості співвідношення міжнародного і національного права; загальну характеристику суб'єктів міжнародного публічного права; галузі нормативного регулювання міжнародного права.

Студент повинен **вміти**: користуватися міжнародно-правовими джерелами; застосовувати положення міжнародних договорів з участю України; тлумачити норми міжнародних договорів України з метою розв'язання спірних правових ситуацій, що виникають у процесі міжнародного спілкування; характеризувати національне законодавство з точки зору його відповідності міжнародному праву; визначати основні тенденції розвитку сучасного міжнародного права та права Європейського Союзу.

Комунікація: студенти повинні доносити до фахівців у сфері права і іншої аудиторії правничу інформацію, проблеми, що існують у правозастосовній діяльності, застосовувати власний досвід та аргументацію; збирати, інтерпретувати та застосовувати дані, отримані під час опанування дисципліни.

Відповідальність та автономія: студенти повинні бути спроможні формувати власні судження, що враховують соціальні, наукові та етичні аспекти; мати здатність продовжувати навчання зі значним ступенем автономії.

Дисципліна «Міжнародне право і право Європейського Союзу» відрізняється великим обсягом нормативно-правових актів національного та міжнародного законодавства в сфері дотримання прав людини, правового забезпечення та захисту, а також обсягом навчального матеріалу, що підлягає вивченню. Це вимагає від здобувачів вищої освіти підвищеної уваги до його змісту та структури, поглиблення їх уважності і активності при засвоєнні основних розділів курсу.

Навчальний курс передбачає вивчення теоретичних та практичних питань юридичного забезпечення відносин в сфері міжнародних відносин суб'єктів публічного та приватного права. Опанування та закріплення матеріалу на семінарських заняттях дозволить закріпити як теоретичні знання, так і практичних навичок у роботі з нормативно-правовими актами, що регулюють зазначену групу відносин.

Дисципліна вивчається протягом двох семестрів. Наприкінці 3-го семестру здобувачі освіти складають залік; результатом вивчення курсу «Міжнародне право і право Європейського Союзу» має стати складання екзамену (в кінці 4-го семестру). Оволодіння знаннями відбувається у формі лекцій, практичних занять, консультацій тощо. Готуючись до семінарського заняття, студенти мають вивчити отриманий на лекції матеріал, опрацювати рекомендовану літературу (міжнародні акти, нормативні акти національного законодавства, підручники, посібники, наукові статті тощо), які стосуються теми семінарського знання, зробити правовий аналіз ситуаційних завдань і підготуватися до обговорення питань в аудиторії.

Семінарські заняття проводяться в різних формах: запитань і відповідей, «круглих столів», обговорення конкретних ситуацій, підготовки документів юридичного характеру, тестового опитування та вирішення ситуаційних завдань і задач, експрес-опитування, аудиторних контрольних робіт, обговорення підготовлених рефератів тощо.

Виступи студентів з кожного конкретного питання, винесеного на практичні заняття, повинні бути змістовними, базуватися на знанні нормативно-правових актів та рекомендованої навчальної літератури, містити особисті міркування із тематики, що розглядається, пропозиції щодо розв'язання конкретної проблеми.

В результаті вивчення дисципліни «Міжнародне право і право Європейського Союзу» здобувач освіти має набути наступні **компетентності**:

Інтегральна компетентність: Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі у галузі правничої діяльності.

Загальні компетентності:

- Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності;
- Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями;
- Здатність усвідомлювати рівні можливості та гендерні проблеми;
- Цінування та повага різноманітності і мультикультурності.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності:

- Здатність застосовувати Конвенцію про захист прав людини та основоположних свобод, а також практики Європейського суду з прав людини;
- Здатність застосовувати норми і інститути міжнародного публічного права, а також міжнародного приватного права;
- Здатність здійснювати порівняльний аналіз окремих правових інститутів права Європейського Союзу та Ради Європи і правової системи України.

Результати навчання:

- Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел;
- Знати та розуміти основи права Європейського Союзу;
- Застосовувати інститути норм міжнародного публічного права та норм міжнародного приватного права.

Передумови для вивчення дисципліни «Міжнародне право і право Європейського Союзу» (пререквізити дисципліни):

- Історія держави та права;
- Теорія держави та права;
- Конституційне право.

ТЕМАТИКА І ПЛАН СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ (IV семестр)

Опис дисципліни (IV семестр)

Дисципліна «Міжнародне право і право Європейського Союзу»	Галузь знань, спеціальність, СВО	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів – 5	галузь знань (шифр, найменування) – D «Бізнес, адміністрування та право»	Статус дисципліни нормативна Мова навчання українська
Кількість залікових модулів – 4	Спеціальність (шифр, найменування) – D8 «Право»	Рік підготовки: <i>Денна – 2-й</i> <i>Заочна – 2-й</i> Семестр: <i>Денна – 3-й</i> <i>Заочна – 3-й</i>
Кількість змістових модулів – 2	Ступінь вищої освіти – бакалавр	Лекції: <i>Денна – 45 год.</i> <i>Заочна -8 год.</i> Ссемінарські заняття: <i>Денна – 30 год.</i> <i>Заочна – 8 год.</i>
Загальна кількість годин – 150		Самостійна робота: <i>Денна – 75 год.</i> <i>(в т.ч. інд.роб (КПІЗ) – 10 год.)</i> <i>Заочна – 134год.</i>
Тижневих годин – 10 з них аудиторних – 5		Вид підсумкового контролю – залік

Структура залікового кредиту дисципліни

ДЕННА ФОРМА НАВЧАННЯ	КІЛЬКІСТЬ ГОДИН		
	Лекції	Семінарські заняття	Контрольні заходи
Змістовий модуль 1. Загальна характеристика інститутів міжнародного права			
Тема 1. Вступ до європейської інтеграції	1	2	МН1, МН2, МН6, МН7, МО4, МО6,
Тема 2. Світова глобалізація	1	2	МН1, МН2, МН6, МН7, МО4, МО6,
Тема 3. Міжнародне право: поняття і система	1	2	МН1, МН2, МН6, МН7, МО4, МО6,
Тема 4. Норми, принципи та джерела міжнародного права	1	3	МН1, МН2, МН3, МН4, МН5, МН6, МО2, МО6, МО4
Тема 5. Суб'єкти міжнародного права	1	3	МН1, МН2, МН3, МН4, МН5, МН6, МО2, МО6,
Тема 6. Міжнародно- правове визнання і правонаступництво	2	2	МН1, МН2, МН3, МН4, МН5, МН6, МО2, МО6, МО4
Тема 7. Територія у міжнародному праві	2	2	МН1, МН2, МН6, МН7, МО4, МО6, МО8,

Тема 8. Міжнародні договори: сутність, порядок ратифікації і застосування. Імплементация норм міжнародних договорів.	2	2	МН1, МН2, МН3, МН4, МН5, МН6, МО2, МО6, МО4
Тема 9 Право міжнародних організацій	2	2	МН1, МН2, МН6, МН7, МО4, МО6,
Тема 10 Відповідальність у міжнародному праві	2	3	МН1, МН2, МН3, МН4, МН5, МН6, МО2, МО6, МО4
Разом. Змістовий модуль 1	15	23	МО10
Змістовий модуль. 2 Окремі галузі правового регулювання міжнародного публічного права			
Тема 11. Право міжнародної безпеки	1	3	МН1, МН2, МН6, МН7, МО4, МО6,
Тема 12. Мирні засоби вирішення міжнародних спорів і конфліктів	1	3	МН1, МН2, МН6, МН7, МО4, МО6,
Тема 13. Право зовнішніх зносин	1	2	МН1, МН2, МН6, МН7, МО4, МО6,
Тема 14. Міжнародне право захисту прав людини	1	2	МН1, МН2, МН3, МН4, МН5, МН6, МО2, МО6, МО4
Тема 15. Міжнародно-правові аспекти громадянства	1	2	МН1, МН2, МН3, МН4, МН5, МН6, МО2, МО6,
Тема 16. Міжнародн-правова регламентація збройних конфліктів	2	2	МН1, МН2, МН3, МН4, МН5, МН6, МО2, МО6, МО4
Тема 17. Співробітництво держав у боротьбі із злочинністю	2	2	МН1, МН2, МН6, МН7, МО4, МО6,
Тема 18. Міжнародне морське право	2	2	МН1, МН2, МН6, МН7, МО4, МО6,
Тема 19. Міжнародне повітряне право	2	2	МН1, МН2, МН6, МН7, МО4, МО6,
Тема 20. Міжнародне космічне право	2	2	МН1, МН2, МН3, МН4, МН5, МН6, МО2
Разом. Змістовий модуль 2	15	22	МО10
РАЗОМ:	30	45	ЗАЛІК

ЗАОЧНА ФОРМА НАВЧАННЯ	КІЛЬКІСТЬ ГОДИН		
	Лекції	Семінарські заняття	Контрольні заходи
Змістовий модуль 1. Загальна характеристика інститутів міжнародного права			
Тема 1. Вступ до європейської інтеграції	1		МН1, МН2, МН6, МН7, МО4, МО6, МО8, МО9
Тема 2. Світова глобалізація			МН1, МН2, МН6, МН7, МО4, МО6, МО8, МО9
Тема 3. Міжнародне право: поняття і система	1		МН1, МН2, МН6, МН7, МО4, МО6, МО8, МО9
Тема 4. Норми, принципи та джерела міжнародного права	1	1	МН1, МН2, МН6, МН7, МО4, МО6, МО8, МО9
Тема 5. Суб'єкти міжнародного права	1	1	МН1, МН2, МН6, МН7, МО4, МО6, МО8, МО9
Тема 6. Міжнародно- правове визнання і правонаступництво			МН1, МН2, МН6, МН7, МО4, МО6, МО8, МО9
Тема 7. Територія у міжнародному праві			МН1, МН2, МН6, МН7, МО4, МО6, МО8, МО9
Тема 8. Міжнародні договори: сутність, порядок ратифікації і застосування. Імплементация норм міжнародних договорів.		1	МН1, МН2, МН6, МН7, МО4, МО6, МО8, МО9
Тема 9 Право міжнародних організацій		1	МН1, МН2, МН6, МН7, МО4, МО6, МО8, МО9
Тема 10 Відповідальність у міжнародному			МН1, МН2, МН6, МН7, МО4, МО6,

праві			МО8, МО9
Разом. Змістовий модуль 1	4	4	МО2, МО4
Змістовий модуль. 2 Окремі галузі правового регулювання міжнародного публічного права			
Тема 11. Право міжнародної безпеки	1	1	МН1, МН2, МН6, МН7, МО4, МО6, МО8, МО9
Тема 12. Мирні засоби вирішення міжнародних спорів і конфліктів		1	МН1, МН2, МН6, МН7, МО4, МО6, МО8, МО9
Тема 13. Право зовнішніх зносин	1		МН1, МН2, МН6, МН7, МО4, МО6, МО8, МО9
Тема 14. Міжнародне право захисту прав людини	1		МН1, МН2, МН6, МН7, МО4, МО6, МО8, МО9
Тема 15. Міжнародно-правові аспекти громадянства			МН1, МН2, МН6, МН7, МО4, МО6, МО8, МО9
Тема 16. Міжнародн-правова регламентація збройних конфліктів	1	1	МН1, МН2, МН6, МН7, МО4, МО6, МО8, МО9
Тема 17. Співробітництво держав у боротьбі із злочинністю		1	МН1, МН2, МН6, МН7, МО4, МО6, МО8, МО9
Тема 18. Міжнародне морське право			МН1, МН2, МН6, МН7, МО4, МО6, МО8, МО9
Тема 19. Міжнародне повітряне право			МН1, МН2, МН6, МН7, МО4, МО6, МО8, МО9
Тема 20. Міжнародне космічне право			МН1, МН2, МН6, МН7, МО4, МО6, МО8, МО9
Разом. Змістовий модуль 2	4	4	МО10
РАЗОМ:	8	8	ЗАЛІК

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

У процесі вивчення навчальної дисципліни використовуються наступні засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання:

Методи навчання:

МН1-словесний метод (лекція, дискусія, співбесіда тощо);

МН2- практичний метод (лабораторні та практичні заняття);

МН3 – наочний метод (метод ілюстрації і метод демонстрації);

МН4 – робота з навчально-методичною літературою (конспектування, тезування, анотування, рецензування, складання реферату)

МН5 – вшдеометод у сполученні з новітніми інформаційними технологіями та комп'ютерними засобами навчання (дистанційні, мультимедійні, веб-орієнтовані тощо);

МН6 – самостійна робота (розв'язування завдань);

МН7 – індивідуальна науково-дослідна робота здобувачів вищої освіти.

Методи оцінювання:

МО1 – екзамен;

МО2 – усне або письмове опитування;

МО3 – колоквиум;

МО4 – тестування;

МО5 – командні проєкти;

МО6 – есе;

МО7 – презентації результатів виконаних завдань та досліджень;

МО8 – презентації та виступи на наукових заходах;

МО9 – захист лабораторних і практичних робіт;

МО10 – залік

ТЕМАТИКА СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ (IV семестр)

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ІНСТИТУТІВ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА

Семінарське заняття №1 (2 год.)

Тема: Вступ до європейської інтеграції

Мета: Засвоїти поняття європейської інтеграції як загальносвітового явища. Проаналізувати інтеграційні процеси у світі на різних історичних періодах розвитку суспільства і, держави та права.

Питання для обговорення:

1. Теоретичні школи вивчення європейської інтеграції.
2. Федералістська концепція євроінтеграції (Західноєвропейський федералізм).
3. Комунікаційний підхід вивчення європейської інтеграції.
4. Неофункціоналістський аналіз політичної інтеграції.
5. «Батьки» європейської інтеграції.
6. Визначення поняття «інтеграція».
7. Види інтеграції.

Література: згідно орієнтовного переліку рекомендованих джерел інформації

Семінарське заняття №2 (2 год.)

Тема: Світова глобалізація

Мета: Визначити глобалізацію як процес посилення взаємозв'язків і взаємозалежності країн та народів. Дослідити етапи та історичні передумови (Великі географічні відкриття, розвиток світової торгівлі, індустріалізація, інформаційна революція).

Питання для обговорення:

1. Глобальні проблеми сучасності
2. Поняття глобалізації.
3. Причини формування глобалізаційних процесів у світі і Європі.
4. Ознаки глобалізації. Види глобалізації.
5. «Плюси» і «мінуси» глобалізації.
6. Відмінність між глобалізацією, інтернаціоналізацією та регіоналізацією.

Література: згідно орієнтовного переліку рекомендованих джерел інформації

Семінарське заняття № 3 (2 год.)

Тема: Міжнародне право: поняття і система

Мета: Вивчити та проаналізувати загальні поняття про міжнародне право, його систему. Вміти розрізняти міжнародне приватне і міжнародне публічне право.

Питання для обговорення:

1. Поняття міжнародного права.
2. Предмет міжнародного права.
3. Особливості міжнародного права.
4. Міжнародне право як особлива правова система.
5. Міжнароднепублічне право.
6. Міжнародне приватне право.
7. Об'єкт та функції міжнародного права.

Література: згідно орієнтовного переліку рекомендованих джерел інформації.

Семінарське заняття №4 (3 год.)

Тема: Норми, принципи та джерела міжнародного права

Мета: Визначити, які існують норми міжнародного права, їх зміст та значення. Надати характеристику принципів міжнародного права.

Питання для обговорення:

1. Загальна характеристика норм міжнародного права.
2. Класифікація норм міжнародного права.
3. Поняття та особливості принципів міжнародного права.
4. Характерні риси і зміст основних принципів міжнародного права.
5. Джерела міжнародного права.
6. Кодифікація норм міжнародного права.
7. Реалізація (застосування) норм міжнародного права.

Література: згідно орієнтовного переліку рекомендованих джерел інформації.

Семінарське заняття №5 (3 год.)

Тема: Суб'єкти міжнародного права

Мета: Визначити основних суб'єктів міжнародного права. Проаналізувати правосуб'єктність учасників міжнародно-правових відносин.

Питання для обговорення:

1. Поняття суб'єкта міжнародного права.
2. Держави як основні суб'єкти міжнародного права.
3. Постійно-нейтральна держава.
4. Особливості правосуб'єктності державоподібних утворень.
5. Міжнародна правосуб'єктність націй і народів, які борються за незалежність.
6. Особливості правосуб'єктності міжнародних організацій.
7. Правосуб'єктність індивідів і транснаціональних компаній.

Література: згідно орієнтовного переліку рекомендованих джерел інформації

Семінарське заняття № 6 (2 год.)

Тема: Міжнародно-правове визнання і правонаступництво

Мета: Проаналізувати політико-правовий інститут, що має велике значення для міжнародної легітимності.

Питання для обговорення:

1. Характеристика терміну «правонаступництво».
2. Поняття міжнародно-правового визнання.
3. Форми міжнародно-правового визнання.
4. Види міжнародно-правового визнання.
5. Поняття і види міжнародного правонаступництва.
6. Політична легітимність і суверенітет.
7. Відмінність між визнанням і правонаступництвом.

Література: згідно орієнтовного переліку рекомендованих джерел інформації.

Семінарське заняття №7 (2 год.)

Тема: Територія у міжнародному праві

Мета: Засвоєння базових понять, правил, за якими міжнародне право регулює їх статус суб'єктів міжнародного права з огляду на категорію «територія».

Питання для обговорення:

1. Визначення поняття «суверенітет» і його зв'язок з територією держави.
2. Склад державної території (Сухопутна територія. Внутрішні води. Територіальне море. Повітряний простір над сушею та водами держави. Надра).
3. Поняття території в міжнародному праві.
4. Державна територія, державні кордони.
5. Зміна державної території.
6. Міжнародно-правовий режим Арктики. Міжнародно-правовий режим Антарктики.
7. Міжнародно-правовий режим рік і озер.
8. Територіальні спори і претензії.

Література: згідно орієнтовного переліку рекомендованих джерел інформації.

Семінарське заняття № 8 (2 год.)

Тема: Міжнародні договори: сутність, порядок ратифікації і застосування. Імплементация норм міжнародних договорів

Мета: Вивчити поняття і особливості міжнародних договорів.

Питання для обговорення:

1. Система права міжнародних договорів.
2. Укладання та згода на обов'язковість міжнародного договору.
3. Форма і структура міжнародного договору.
4. Недійсність міжнародного договору.
5. Застосування та забезпечення виконання міжнародного договору.
6. Тлумачення міжнародних договорів.
7. Припинення та призупинення дії міжнародних договорів.

Література: згідно орієнтовного переліку рекомендованих джерел інформації

Семінарське заняття № 9 (2 год.)

Тема: Право міжнародних організацій

Мета: Проаналізувати діяльність міжнародних організацій, місце на світовій арені.

Питання для обговорення:

1. Міжнародні організації як суб'єкти міжнародного права.
2. Міжнародні конференції.
3. Особливості юридичної природи міжнародних організацій.
4. Зміст і характер правосуб'єктності міжнародних організацій.
5. Правові засади членства в міжнародних організаціях.
6. ООН як провідна міжнародна організація в світі. Спеціалізовані установи ООН.
7. Регіональні міждержавні організації.
8. Міжнародні неурядові організації як міжнародні організації особливого типу.

Література: згідно орієнтовного переліку рекомендованих джерел інформації.

Семінарське заняття № 10 (3 год.)

Тема: Відповідальність у міжнародному праві

Мета: Вивчити поняття, ознаки та види міжнародно-правової відповідальності, види санкцій, що застосовуються до порушників норм міжнародного права.

Питання для обговорення:

1. Поняття та види міжнародно-правової відповідальності.
2. Міжнародні правопорушення.
3. Політична відповідальність як різновид міжнародно-правової відповідальності.
4. Міжнародні санкції.
5. Матеріальна відповідальність у міжнародному праві.
6. Міжнародні злочини.
7. Тероризм та засоби протидії йому.
8. Обставини звільнення від відповідальності та міжнародно-правові санкції.

Література: згідно орієнтовного переліку рекомендованих джерел інформації.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ. 2 ОКРЕМІ ГАЛУЗІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ МІЖНАРОДНОГО ПУБЛІЧНОГО ПРАВА

Семінарське заняття № 11(3 год.)

Тема: Право міжнародної безпеки

Мета: Визначити основні принципи міжнародної безпеки. Навчитися визначати роль і місце національної безпеки як складової міжнародної. Засвоїти базові поняття, принципи та механізми, які регулюють забезпечення миру і безпеки у світі.

Питання для обговорення:

1. Міжнародні безпекові організації.
2. Міжнародні конференції з безпеки і миру.
3. Особливості юридичної природи міжнародних організацій.
4. Зміст і характер правосуб'єктності міжнародних організацій.
5. Основні принципи міжнародної безпеки.
6. Суб'єкти і механізми забезпечення міжнародної безпеки.
7. ООН як провідна міжнародна організація в світі.
8. Регіональні організації (НАТО, ОБСЄ, ЄС, Африканський Союз, ОДКБ).
9. Колективна безпека та миротворчість.
10. Роззброєння та контроль над озброєннями.
11. Сучасні виклики міжнародній безпеці (Тероризм та екстремізм. Гібридні війни. Кіберзагрози.)

Література: згідно орієнтовного переліку рекомендованих джерел інформації

Семінарське заняття № 12(3 год.)

Тема: Мирні засоби вирішення міжнародних спорів і конфліктів

Мета: Ознайомитися із системою мирних засобів і механізмів вирішення міжнародних конфліктів і суперечок.

Питання для обговорення:

1. Поняття міжнародного конфлікту.
2. Види міжнародних конфліктів.
3. Становлення в міжнародному праві зобов'язання мирного вирішення міжнародних спорів.
4. Поняття про міжнародний спір.
5. Мирні засоби його міжнародного спору.
6. Дипломатичні засоби вирішення міжнародних спорів і конфліктів.
7. Правові засоби вирішення міжнародних спорів.

Література: згідно орієнтовного переліку рекомендованих джерел інформації.

Семінарське заняття 13 (2 год.)

Тема: Право зовнішніх зносин

Мета: Вивчити систему норм, які регулюють діяльність держав та інших суб'єктів у сфері міжнародних відносин.

Питання для обговорення:

1. Правила про встановлення та підтримання дипломатичних, консульських, економічних та інших відносин.
2. Вступ до права зовнішніх зносин. Основні напрями зовнішніх зносин.
3. Джерела зовнішніх зносин (Віденська конвенція про дипломатичні зносини 1961 р. Віденська конвенція про консульські зносини 1963 р. Віденська конвенція про спеціальні місії 1969 р. Конвенція про привілеї та імунітети ООН 1946 р. Статути міжнародних організацій. Двосторонні та багатосторонні угоди між державами).
4. Кодифікація права зовнішніх зносин та законодавство України.
5. Закордонні органи зовнішніх зносин.
6. Загальні положення дипломатичного права.
7. Дипломатичний протокол і церемоніал.
8. Дипломатичні привілеї та імунітети.
9. Консульське право: поняття, зміст та принципи.

Література: згідно орієнтовного переліку рекомендованих джерел інформації.

Семінарське заняття № 14 (2 год.)

Тема: Міжнародне право захисту прав людини

Мета: Вивчити універсальні стандарти прав людини та які існують механізми захисту.

Питання для обговорення:

1. Права людини.
2. Поняття, функції та принципи міжнародного захисту прав людини та основних свобод
3. Історія розвитку та становлення прав людини.
4. Розвиток концепції прав людини в XX столітті.
5. Класифікація прав людини.
6. Основні джерела міжнародного захисту прав людини та основних свобод.
7. Універсальні міжнародні інституційні механізми захисту прав людини.
8. Регіональні інституційні механізми захисту прав людини.
9. Європейський Суд з прав людини.
10. Екстрадиція: сутність і підстави.

Література: згідно орієнтовного переліку рекомендованих джерел інформації.

Семінарське заняття № 15 (2 год.)**Тема: Міжнародно-правові аспекти громадянства**

Мета: Дослідити сутність інституту громадянства, що має значення для визначення правового статусу особи в різних країнах та у відносинах між державами.

Питання для обговорення:

1. Юридична відповідальність у праві соціального забезпечення.
2. Громадянство як основа правового статусу людини і громадянина. Інститут громадянства у міжнародному праві.
3. Заборона свавільного позбавлення громадянства.
4. Міжнародно-правові проблеми громадянства.
5. Підданство: нормативні підстави регулювання.
6. Правовий статус біженців та іноземців за міжнародним правом.
7. Множинне громадянство.

Література: згідно орієнтовного переліку рекомендованих джерел інформації.

Семінарське заняття № 16 (2 год.)**Тема: Міжнародно-правова регламентація збройних конфліктів**

Мета: Дослідити сутність регламентації правової регламентації збройних міжнародних конфліктів. Визначити засоби їх подолання та припинення.

Питання для обговорення:

1. Значення міжнародного права у період збройних конфліктів.
2. Міжнародний комітет Червоного Хреста.
3. Війна та військова окупація.
4. Правовий статус військових та цивільного населення під час збройних конфліктів.
5. Міжнародно-правова регламентація закінчення військових дій і стану війни (воєнного стану).

Література: згідно орієнтовного переліку рекомендованих джерел інформації

Семінарське заняття № 17(2 год.)**Тема: Співробітництво держав у боротьбі із злочинністю**

Мета: Дослідити міжнародно-правові механізми, через які держави взаємодіють для запобігання та переслідування злочинів, що мають транскордонний характер.

Питання для обговорення:

1. Поняття міжнародної боротьби із злочинністю.
2. Боротьба зі злочинами міжнародного характеру.
3. Злочини за загальним міжнародним правом.
4. Підстави та принципи міжнародного (міждержавного) співробітництва.
5. Співробітництво держав на рівні двосторонніх угод, яке здійснюють відомства

правоохоронних структур.

6. Міжнародні карні суди.

7. Міжнародний трибунал.

8. Боротьба із кіднепінгом: основні поняття.

9. Екстрадиція: сутність і підстави.

Література: згідно орієнтовного переліку рекомендованих джерел інформації.

Семінарське заняття № 18 (2 год.)

Тема: Міжнародне морське право

Мета: Ознайомитися із галуззю міжнародного права, яка регулює правовий статус морських просторів, використання морів і океанів, а також права та обов'язки держав у Світовому океані.

Питання для обговорення:

1. Міжнародне морське право та його джерела.

2. Правовий режим внутрішніх морських вод.

3. Територіальне море.

4. Прилегла зона. Відкрите море та виключна (морська) економічна зона.

5. Поняття континентального шельфу.

6. Міжнародний район морського дна.

7. Міжнародні протоки та канали.

Література: згідно орієнтовного переліку рекомендованих джерел інформації

Семінарське заняття № 19 (2 год.)

Тема: Міжнародне повітряне право

Мета: Ознайомитися із міжнародними правилами та нормами, які визначають порядок використання повітряного простору та регулювання міжнародних авіаційних відносин.

Питання для обговорення:

1. Поняття, предмет і джерела міжнародного повітряного права. Принципи міжнародного повітряного права.

2. Поняття і види міжнародних повітряних сполучень.

3. Правове регулювання міжнародних польотів над і в межах державної території.

4. Правове регулювання польотів поза межами державної території.

5. Чиказька конвенція про міжнародну цивільну авіацію 1944 р.

6. Комерційні права («свободи повітря») при міжнародних повітряних перевезеннях (свобода повітря).

7. Правовий режим повітряного простору.

Література: згідно орієнтовного переліку рекомендованих джерел інформації

Семінарське заняття № 20 (2 год.)

Тема: Міжнародне космічне право»

Мета: Ознайомитися із правилами, що регулюють використання космічного простору, космічних об'єктів та діяльність держав і приватних суб'єктів у космосі.

Питання для обговорення:

1. Міжнародне космічне право.

2. Принципи міжнародного космічного права.

3. Поняття і джерела космічного права. Міжнародні договори у сфері космічного права.

4. Космічний простір і небесні тіла.

5. Правовий режим космічних об'єктів.

6. Правовий статус космонавтів.

7. Правові форми співробітництва держав у космосі.

8. Міжнародно-правова відповідальність у зв'язку з діяльністю в космічному просторі.

Література: згідно орієнтовного переліку рекомендованих джерел інформації.

СИТУАЦІЙНІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ НА СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТТЯХ І ПІДГОТОВКИ ДО ЗАЛІКУ

Розв'язування ситуаційних завдань виконується на семінарських заняттях у письмовій чи усній формі, за такою схемою:

- 1) прочитати текст завдання і проаналізувати викладені обставини;*
- 2) визначити питання, на які потрібно дати відповіді для вірного вирішення завдання;*
- 3) зазначити конкретні норми міжнародно-правових актів і актів національного законодавства та теоретичні положення, за допомогою яких можна аргументувати відповідь.*

Відповідь повинна бути обґрунтованою, детальною, мотивованою і містити конкретні посилання на відповідні норми національного законодавства (у разі необхідності – на міжнародні норми права). Якщо пропонуються варіанти правильних відповідей, треба обґрунтувати чому слід обрати одні відповіді і заперечити проти інших (неправильних/помилкових).

Завдання 1. Після ратифікації Україною міжнародної конвенції про захист прав осіб з інвалідністю громадянин Петренко звернувся до суду з позовом до органу місцевого самоврядування. Він стверджував, що новозбудована адміністративна будівля не обладнана пандусами та іншими засобами доступності, що суперечить положенням ратифікованої міжнародної конвенції.

Представник органу місцевого самоврядування заперечував проти позову, зазначаючи, що відповідні зміни до національного законодавства ще не були внесені, а тому положення міжнародного договору не можуть бути застосовані безпосередньо.

Петренко наполягав, що ратифікований міжнародний договір є частиною національного законодавства України та підлягає застосуванню судами.

1. Що таке імплементація міжнародного законодавства?
2. Які способи імплементації міжнародно-правових норм існують?
3. Чи є ратифікований міжнародний договір частиною національного законодавства України?
4. Чи може суд безпосередньо застосувати положення міжнародного договору у цій ситуації?
5. Яке рішення має ухвалити суд?

Завдання 2. У 2025 році Верховна Рада України ратифікувала міжнародний договір, який передбачає обов'язок держави забезпечити право громадян на доступ до екологічної інформації та участь у прийнятті екологічно значущих рішень. Проте відповідні зміни до національного законодавства України внесені не були. Через рік ТОВ «ЕкоПром» розпочало будівництво промислового комплексу поблизу населеного пункту. Місцеві жителі вимагали надати їм інформацію про можливий вплив діяльності підприємства на довкілля та провести громадські слухання. Підприємство відмовило, посилаючись на те, що чинне законодавство України не містить відповідних процедур щодо цього проєкту.

Група громадян звернулася до суду з вимогою зобов'язати підприємство надати екологічну інформацію та забезпечити проведення громадських слухань. Представник підприємства зазначив, що положення міжнародного договору не можуть застосовуватися, оскільки механізм їх реалізації не закріплений у національному законодавстві.

1. Що розуміють під імплементацією норм міжнародного права?
2. Які основні форми імплементації міжнародно-правових норм існують?
3. Чи є ратифікований міжнародний договір частиною національного

законодавства України?

4. Чи можуть громадяни посилатися безпосередньо на положення міжнародного договору в суді?

5. Яке значення має відсутність спеціального національного механізму реалізації міжнародного договору?

6. Яке рішення повинен ухвалити суд? Обґрунтуйте відповідь із посиланням на Конституцію України та законодавство про міжнародні договори України.

Завдання 3. Складіть порівняльну таблицю: «Плюси і мінуси глобалізації»

Завдання 4. У 2025 році українська компанія «ТехСофт» розробила мобільний застосунок для користувачів у різних країнах світу. Дані користувачів зберігалися на серверах, розташованих у кількох державах. Під час перевірки було встановлено, що компанія збирала персональні дані громадян держав-членів Європейського Союзу без належного інформування про мету їх обробки та без отримання згоди користувачів.

Один із користувачів із Німеччини звернувся до національного органу із захисту персональних даних своєї країни зі скаргою на порушення його прав. За результатами розгляду скарги компанії було призначено значний штраф. Представники «ТехСофт» заявили, що компанія зареєстрована в Україні, тому до неї не можуть застосовуватися норми іноземного законодавства.

У свою чергу, орган із захисту персональних даних наголосив, що діяльність компанії має транскордонний характер і спрямована на користувачів держав ЄС, а тому вона зобов'язана дотримуватися відповідних міжнародних та європейських стандартів захисту персональних даних.

1. Як глобалізація впливає на розвиток сучасного права?

2. Які правові проблеми виникають у зв'язку з транскордонним обігом персональних даних?

3. Чи можуть норми права однієї держави поширюватися на діяльність суб'єктів, зареєстрованих в іншій державі?

4. Яке значення мають міжнародні стандарти захисту персональних даних в умовах глобалізації?

5. Які механізми міжнародного співробітництва застосовуються для захисту прав осіб у цифровому середовищі?

6. Чи є правомірною позиція компанії «ТехСофт»? Обґрунтуйте відповідь.

Завдання 5. Україна в межах виконання міжнародних зобов'язань взяла курс на наближення свого законодавства до стандартів Європейського Союзу у сфері захисту прав споживачів. Для цього Верховна Рада України ухвалила новий закон, який значною мірою відтворює положення відповідних директив ЄС.

Через деякий час українське підприємство «Комфорт-Плюс», що займається онлайн-продажем побутової техніки, було оштрафоване за порушення нових вимог щодо інформування споживачів про умови повернення товару. Представники підприємства оскаржили штраф у суді, зазначивши, що відповідні правила є характерними для держав ЄС і не повинні застосовуватися в Україні, оскільки Україна не є членом Європейського Союзу.

Представник державного органу наголосив, що нові правила були запроваджені в межах процесу гармонізації законодавства України з європейськими стандартами та є обов'язковими для всіх суб'єктів господарювання на території України.

1. Що таке міжнародна гармонізація законодавства?

2. Чим гармонізація законодавства відрізняється від уніфікації законодавства?

3. Які цілі переслідує гармонізація законодавства України із законодавством

Європейського Союзу?

4. Чи зобов'язана держава виконувати взяті на себе міжнародні зобов'язання щодо наближення законодавства?
5. Чи є правомірними доводи підприємства «Комфорт-Плюс»?
6. Яке рішення повинен ухвалити суд? Обґрунтуйте відповідь.

Завдання 6. Україна прийняла закон про захист персональних даних, гармонізований із вимогами права ЄС. Однак окремі його положення суперечать чинним нормам іншого національного закону. Під час розгляду спору суд має визначити, які норми підлягають застосуванню та як враховувати міжнародні зобов'язання України щодо гармонізації законодавства.

Проаналізуйте, як процес гармонізації законодавства впливає на національний суверенітет держави.

Завдання 7. Держава А та держава Б є сусідніми країнами, між якими протікає річка, що використовується для судноплавства та водопостачання. Держава А розпочала будівництво великої гідроелектростанції, не повідомивши про це державу Б. Через рік після введення об'єкта в експлуатацію рівень води в річці на території держави Б значно знизився, що спричинило збитки для сільського господарства та судноплавства.

Крім того, громадяни держави Б, які проживають поблизу кордону, звернулися до уряду своєї держави зі скаргами на погіршення екологічної ситуації. Держава Б направила державі А дипломатичну ноту з вимогою провести переговори та відшкодувати завдані збитки. Держава А відповіла, що будівництво гідроелектростанції є її внутрішньою справою і не підлягає міжнародно-правовому регулюванню.

1. Які суспільні відносини становлять предмет міжнародного публічного права?
2. Чи належить наведена ситуація до сфери регулювання міжнародного публічного права?
3. Хто є суб'єктами міжнародно-правових відносин у цій ситуації?
4. Чи можуть дії держави А породжувати міжнародно-правову відповідальність?
5. Які принципи міжнародного права можуть бути застосовані для вирішення спору?
6. Які мирні засоби вирішення міжнародних спорів можуть використати держави А і Б?
7. Визначте, які елементи наведених правовідносин належать до внутрішньодержавного права, а які – до міжнародного публічного права.

Завдання 8. Держава А та держава Б є членами Організації Об'єднаних Націй. Між ними існує міжнародно визнаний державний кордон.

На території прикордонної області держави Б почали діяти озброєні сепаратистські угруповання, які виступили за відокремлення регіону та створення незалежної держави. Уряд держави А надав цим угрупованням фінансову допомогу, зброю та військових інструкторів. Через деякий час озброєні формування встановили контроль над частиною території держави Б та проголосили створення «незалежної республіки».

Держава А офіційно визнала новоутворене утворення незалежною державою та уклала з ним угоду про військове співробітництво. Держава Б звернулася до Організації Об'єднаних Націй із заявою про порушення її суверенітету та територіальної цілісності.

1. У чому полягає принцип територіальної цілісності держав?

2. Які норми міжнародного права регулюють захист територіальної цілісності держав?
3. Чи можна вважати дії держави А порушенням принципу територіальної цілісності держави Б?
4. Які принципи міжнародного права, крім принципу територіальної цілісності, могли бути порушені в цій ситуації?
5. Чи є правомірним визнання державою А новоутвореного утворення?
6. Які міжнародно-правові наслідки можуть настати для держави А?
7. Які механізми мирного врегулювання спору можуть бути використані державою Б?
8. Проаналізуйте співвідношення принципу територіальної цілісності держав і принципу самовизначення народів у наведеній ситуації.

Завдання 9. Держава А та держава Б є сусідніми державами і членами Організації Об'єднаних Націй. Між ними виник спір щодо проходження державного кордону. Не дочекавшись завершення переговорів, держава А ввела свої збройні сили на спірну територію та встановила над нею контроль.

У відповідь держава Б звернулася до міжнародних організацій із вимогою засудити дії держави А. Крім того, держава А почала підтримувати політичні рухи на території держави Б, які виступали за зміну чинного уряду. Представники держави А заявили, що такі дії спрямовані на захист населення спірного регіону та забезпечення його права на самовизначення.

Держава Б вважає, що дії держави А порушують основоположні принципи міжнародного публічного права та становлять загрозу міжнародному миру і безпеці.

1. Які основні принципи міжнародного публічного права можуть бути порушені в наведеній ситуації?
2. Чи відповідають дії держави А принципу незастосування сили або погрози силою?
3. Чи порушено принцип територіальної цілісності держав?
4. Чи можна вважати підтримку політичних рухів у державі Б втручанням у її внутрішні справи?
5. Як у цій ситуації співвідносяться принцип самовизначення народів і принцип територіальної цілісності держав?
6. Які міжнародно-правові механізми може використати держава Б для захисту своїх прав?
7. Які наслідки можуть настати для держави А у разі встановлення факту порушення принципів міжнародного права?
8. Визначте, які саме принципи міжнародного права підлягають застосуванню для вирішення цієї ситуації та обґрунтуйте свою позицію.

Завдання 10. У 20XX році внаслідок тривалого внутрішнього конфлікту держава Альфа розпалася на дві нові держави – Бету та Гамму. Бета проголосила себе продовжувачем міжнародної правосуб'єктності Альфи, заявивши про збереження членства в міжнародних організаціях та виконання всіх міжнародних договорів Альфи. Гамма не погодилася з такою позицією і заявила, що обидві нові держави є рівноправними правонаступниками.

Частина держав світу офіційно визнала Бету як незалежну державу та продовжувача прав і обов'язків Альфи. Інші держави визнали незалежність як Бети, так і Гамми, але відмовилися визнавати будь-яку з них єдиним правонаступником Альфи.

Крім того, між Бетою та Гаммою виник спір щодо розподілу державного майна Альфи, її зовнішнього боргу та членства в міжнародних організаціях.

1. Що таке міжнародно-правове визнання держави та які його види існують?

2. Які правові наслідки має визнання новостворених держав іншими державами?
3. Які форми правонаступництва держав відомі міжнародному праву?
4. Чи може Бета одноосібно претендувати на статус держави-продовжувача Альфи?
5. Як мають вирішуватися питання розподілу державного майна, архівів та боргів Альфи?
6. Які міжнародно-правові норми регулюють правонаступництво держав у подібних ситуаціях?

Завдання 11. Унаслідок політичної кризи на території держави Альфа було проголошено нове державне утворення — Республіку Бета. Більшість держав світу відмовилися офіційно визнавати Бету як незалежну державу, вважаючи її статус спірним.

Водночас між державою Гамма та Бетою виник спір щодо використання водних ресурсів прикордонної річки. Для врегулювання конфлікту сторони домовилися створити спеціальну спільну комісію та провести переговори. У відповідній угоді держава Гамма зазначила, що її участь у переговорах і діяльності комісії не означає офіційного визнання Бети як держави, а здійснюється виключно для вирішення конкретного питання.

Представники Бети заявили, що участь Гамми у переговорах є фактичним міжнародним визнанням Бети. Натомість Гамма наполягає, що в даному випадку має місце лише співробітництво *ad hoc* (для конкретного випадку), яке не породжує наслідків офіційного міжнародно-правового визнання.

1. Що таке міжнародно-правове визнання держави?
2. Які форми міжнародного визнання існують у сучасному міжнародному праві?
3. Що означає принцип (або співробітництво) *ad hoc* у міжнародних відносинах?
4. Чи можна вважати участь держави Гамма у переговорах автоматичним визнанням Бети як держави?
5. Чим відрізняється визнання *de facto*, *de jure* та контакти *ad hoc*?
6. Які правові наслідки має міжнародне визнання держави?

Завдання 12. Приготуйте реферати за наступними питаннями: Декларативна теорія міжнародно-правового визнання. Конститутивна теорія визнання міжнародно-правового визнання. Проголошення незалежності України та визнання її суверенітету.

Завдання 13. Держава Аурелія видала ліцензію своїй компанії на видобуток нафти в межах виключної економічної зони (ВЕЗ), що прилягає до її узбережжя. Через деякий час риболовецькі судна держави Белларія почали здійснювати промисел у тому ж районі, посилаючись на принцип свободи рибальства у відкритому морі.

Крім того, військовий корабель Белларії без попереднього повідомлення проводив військові навчання у виключній економічній зоні Аурелії. Уряд Аурелії заявив протест, стверджуючи, що ВЕЗ перебуває під її суверенітетом і будь-яка діяльність іноземних суден потребує її дозволу.

Белларія заперечила, вказавши, що виключна економічна зона не є державною територією, а належить до територій зі змішаним режимом, де прибережна держава має лише окремі суверенні права.

1. Що в міжнародному праві належить до територій зі змішаним режимом?
2. Який правовий статус має виключна економічна зона?
3. Чим відрізняються суверенітет держави та її суверенні права?

4. Чи має Аурелія виключне право на розробку природних ресурсів у своїй ВЕЗ?
5. Чи можуть риболовецькі судна Белларії здійснювати промисел у цій зоні без згоди Аурелії?
6. Які права та свободи зберігають іноземні держави у виключній економічній зоні іншої держави?
7. Які положення Організація Об'єднаних Націй та Конвенція ООН з морського права 1982 року підлягають застосуванню для вирішення спору?

Завдання 14. Держава Морино розпочала розвідку та видобуток природного газу на морському дні в районі, що розташований за 180 морських миль від її узбережжя. Для цього було встановлено стаціонарну бурову платформу.

Через деякий час сусідня держава Океанія заявила протест, стверджуючи, що зазначений район є частиною її континентального шельфу, оскільки природне продовження її суходолу простягається далі, ніж у Морини. Океанія також направила на місце дослідницьке судно для проведення геологічних досліджень без погодження з Мориною.

У свою чергу, Морино наполягає, що має виключні права на розробку ресурсів морського дна в межах 200 морських миль від свого узбережжя, а тому дії Океанії є порушенням міжнародного права.

Між державами виник спір щодо правового статусу цієї ділянки морського дна та порядку здійснення діяльності на ній.

1. Що таке континентальний шельф у міжнародному праві?
2. Які права має прибережна держава щодо розвідки та розробки природних ресурсів континентального шельфу?
3. Чи залежить здійснення прав на континентальний шельф від його фактичного освоєння або проголошення державою?
4. Чи має право Океанія проводити геологічні дослідження на спірній ділянці без згоди Морини?
5. Яким чином вирішуються спори щодо розмежування континентального шельфу між державами з протилежними або суміжними узбережжями?
6. Які норми Конвенція ООН з морського права 1982 року підлягають застосуванню для вирішення цього спору?
7. Яке рішення має бути прийняте з урахуванням принципів міжнародного морського права?

Завдання 15. Уряд держави Альфа провів переговори з державою Бета та підписав міжнародний договір про взаємну охорону навколишнього природного середовища. Від імені Альфи договір підписав Міністр закордонних справ.

Після підписання уряд Альфи оголосив про початок виконання положень договору. Однак парламент держави заявив, що договір стосується питань, які відповідно до конституції підлягають обов'язковій ратифікації. Незважаючи на це, уряд наполягав, що сам факт підписання договору вже створює для держави всі міжнародно-правові зобов'язання.

Через рік держава Бета звинуватила Альфу у невиконанні окремих положень договору та звернулася до міжнародного судового органу з вимогою притягнути Альфу до відповідальності.

1. Що таке ратифікація міжнародного договору?
2. Чим відрізняються підписання та ратифікація міжнародного договору?
3. Які міжнародні договори зазвичай підлягають ратифікації?
4. Чи набув договір обов'язкової сили для Альфи з моменту його підписання?

5. Які правові наслідки має відсутність ратифікації договору, якщо вона передбачена законодавством держави або самим договором?

6. Чи може держава Бета вимагати міжнародно-правової відповідальності Альфи за невиконання договору?

7. Які положення Віденська конвенція про право міжнародних договорів 1969 року слід застосувати для вирішення спору?

Завдання 16. Держави Альфа, Бета та Гамма уклали міжнародний договір про створення регіональної організації з охорони довкілля. Установчий договір передбачав наявність Генеральної асамблеї, Виконавчої ради та Секретаріату. Через декілька років діяльності організація ухвалила рішення про запровадження обов'язкових екологічних стандартів для всіх держав-членів.

Держава Бета проголосувала проти цього рішення та заявила, що не буде його виконувати, оскільки воно суперечить її національним економічним інтересам. Крім того, Бета оголосила про припинення сплати членських внесків, але продовжила брати участь у засіданнях організації та користуватися її програмами фінансової підтримки.

Інші держави-члени вважають, що Бета порушує свої міжнародні зобов'язання та повинна бути позбавлена права голосу в організації.

1. Що таке міжнародна міжурядова організація та які її основні ознаки?
2. Якими є підстави створення міжнародних організацій?
3. Чи має міжнародна організація міжнародну правосуб'єктність?
4. Чи є рішення органів міжнародної організації обов'язковими для держав-членів?
5. Які права та обов'язки мають держави-члени міжнародної організації?
6. Які наслідки може мати несплата державою членських внесків?
7. Чи може держава Бета бути обмежена в правах або позбавлена права голосу?
8. Яким чином вирішуються спори між державами-членами та міжнародною організацією?

Завдання 17. У результаті збройного конфлікту між державами Альфа та Бета збройні сили Альфи завдали значних руйнувань цивільній інфраструктурі Бети: були знищені мости, електростанції та лікарні. Після припинення конфлікту міжнародний судовий орган встановив, що дії Альфи порушували норми міжнародного права та спричинили значні матеріальні збитки державі Бета.

Уряд Бети звернувся з вимогою про виплату репарацій у розмірі 15 млрд доларів США для відновлення зруйнованих об'єктів. Альфа визнала факт заподіяння шкоди, але заявила, що готова лише частково компенсувати збитки шляхом передачі будівельної техніки та надання безоплатної допомоги у відбудові.

Між державами виник спір щодо форми, обсягу та порядку відшкодування шкоди.

1. Що таке репарації в міжнародному праві?
2. За яких умов держава несе міжнародно-правову відповідальність за завдану шкоду?
3. Які форми відшкодування шкоди передбачає міжнародне право?
4. Чим репарації відрізняються від реституції та сатисфакції?
5. Чи може держава Бета вимагати повного відшкодування завданих збитків?
6. Чи має право Альфа самостійно визначати форму відшкодування шкоди?
7. Які принципи міжнародно-правової відповідальності держав слід застосувати для вирішення спору?
8. Яке рішення має бути прийняте щодо вимог Бети про виплату репарацій?

9. Визначте, які види міжнародно-правової відповідальності можуть бути застосовані до держави Альфа та чи можливе поєднання різних форм відшкодування шкоди в одному випадку.

Завдання 18. Приготуйте реферати за наступними питаннями: Статут ООН з питань міжнародно-правової відповідальності. Нюрнберзький трибунал. Токійський трибунал

Завдання 19. Вирішіть тестове завдання. Відповідь обґрунтуйте.

Частина міжнародного гуманітарного права, яка встановлює правила захисту жертв збройних конфліктів, - це:

- а) гаазьке право;
- б) женецьке право;
- в) и'яке право.

Завдання 20. Вирішіть тестове завдання. Відповідь обґрунтуйте.

Яку назву має акт, який визначає сучасні Цілі сталого розвитку:

- а) Конституція України;
- б) Загальна декларація прав людини;
- в) Трансформація нашого світу: Порядок денний сталого розвитку до 2030 року;
- г) Європейська соціальна хартія;
- д) Національна стратегія із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року.

Завдання 21. Вирішіть тестове завдання. Відповідь обґрунтуйте.

«Воюють армії, а не народи», - це принцип:

- а) гаазького права;
- б) женецького права;
- в) права ЄС;
- г) гуманності й нейтралітету, що може бути закріплено в Конституції будь-якої держави.

Завдання 22. Вирішіть тестове завдання. Відповідь обґрунтуйте.

Рада Європи формує європейську систему захисту прав людини, в якій особливе (центральне) місце займає:

- а) Європейська конвенція про захист прав людини і основних свобод 1950р.
- б) Загальна декларація прав людини 1948 р.;
- в) Конвенція про права дитини 1989 р.;
- г) Міжнародний пакт про громадянські та політичні права 1966 р.;
- д) Заключний акт Ради з безпеки і співробітництва в Європі 1975 р.

Завдання 23. Вирішіть тестове завдання. Відповідь обґрунтуйте.

ЄКПЛ та Протоколи до неї НЕ містять норм про:

- а) право на працю та відпочинок;
- б) право на свободу та особисту недоторканність;
- в) право на свободу думки;
- г) право на свободу совісті та віросповідання;
- д) право на свободу вираження поглядів.

Завдання 24. Вирішіть тестове завдання. Відповідь обґрунтуйте.

Основним сучасним механізмом реалізації контролю РЄ над захистом прав людини у державах-членах РЄ є:

- а) ЄСПЛ;
- б) ПАРЕ;
- в) Міжнародний трибунал;
- г) Європейська комісія з прав людини.

Завдання 25. Вирішіть тестове завдання. Відповідь обґрунтуйте.

Захист материнства і дитинства відноситься до:

- а) першого покоління захисту прав людини;
- б) другого покоління прав людини;
- в) третього покоління прав людини;
- г) четвертого покоління прав людини.

Завдання 26. Вирішіть тестове завдання. Відповідь обґрунтуйте.

Норми договорів, що містять зобов'язання держав щодо визнаних ними формальних прав людини, це:

- а) універсальний механізм захисту прав людини;
- б) конвенційний механізм захисту прав людини;
- в) інституційний механізм захисту прав людини.

Завдання 27. Вирішіть тестове завдання. Відповідь обґрунтуйте.

До конвенційних органів, створених на основі міжнародних договорів не відноситься:

- а) міжнародний трибунал;
- б) Комітет з прав людини;
- в) ЄСПЛ;
- г) Комітет з прав дитини.

Завдання 28. Вирішіть тестове завдання. Відповідь обґрунтуйте.

Хто відповідно до міжнародного гуманітарного права належить до комбатантів?

- а) Особи, які беруть безпосередню участь у бойових діях та мають право застосовувати зброю;
- б) Усі громадяни держави, на території якої відбувається збройний конфлікт;
- в) Медичний персонал та духовенство збройних сил;
- г) Журналісти, які висвітлюють воєнні дії.

Завдання 29.

У державі А триває міжнародний збройний конфлікт із державою Б. Під час бойових дій збройні сили держави А захопили населений пункт, у якому залишилося близько 500 цивільних осіб. Командир підрозділу держави А віддав наказ евакуювати цивільне населення з району бойових дій. Водночас військовослужбовці заборонили цивільним чоловікам віком від 18 до 60 років залишати населений пункт, мотивуючи це необхідністю запобігти проникненню диверсантів. Через декілька днів один із будинків, у якому перебували цивільні особи, був зруйнований унаслідок авіаційного удару. Військове командування стверджувало, що поруч із будинком перебував військовий автомобіль противника. При цьому перед нанесенням удару не було проведено належної перевірки щодо присутності цивільного населення. Після захоплення населеного пункту військовослужбовці держави А затримали 15 цивільних чоловіків, яких запідозрили у співпраці з противником. Їх утримували протягом десяти днів без висунення обвинувачень та без можливості повідомити родичів про місце перебування.

1. Чи відповідає заборона цивільним чоловікам залишати населений пункт нормам міжнародного гуманітарного права?

2. Які вимоги міжнародного гуманітарного права повинні дотримуватися під час планування та здійснення авіаційного удару?
3. Чи може наявність військового об'єкта поблизу цивільного об'єкта бути підставою для його знищення?
4. Чи правомірним є затримання цивільних осіб за підозрою у співпраці з противником?
5. Які гарантії повинні надаватися цивільним особам, позбавленим свободи?
6. Які принципи міжнародного гуманітарного права можуть бути порушені у наведеній ситуації?
7. Визначте, які положення Женевських конвенцій 1949 року та Додаткових протоколів до них можуть бути застосовані.

Завдання 30. Вирішіть тестове завдання. Відповідь обґрунтуйте. До регіонального правозахисного механізму не відноситься:

- А) ООН;
- Б) РЄ;
- В) Міжамериканська комісія з прав людини;
- Г) ЄСПЛ.

Завдання 31. Торговельне судно «Ocean Star», яке ходить під прапором держави А, здійснювало плавання з порту держави Б до порту держави В. Під час проходження через територіальне море держави Б судно прямувало встановленим маршрутом, не зупинялося в портах та не здійснювало жодних дій, які могли б завдати шкоди безпеці держави Б. Однак берегова охорона держави Б отримала інформацію про те, що на борту судна можуть перебувати контрабандні товари. Не маючи доказів порушення законодавства, військовий корабель держави Б подав команді «Ocean Star» вимогу зупинитися для проведення огляду. Капітан судна відмовився, посилаючись на те, що судно користується правом мирного проходу через територіальне море. Після цього берегова охорона держави Б здійснила примусову зупинку судна, провела обшук і виявила вантаж, який за законодавством держави Б є забороненим до ввезення. Держава Б затримала судно та капітана. Держава А заявила протест, стверджуючи, що держава Б порушила норми міжнародного морського права, оскільки без достатніх підстав перешкодила мирному проходу іноземного судна через її територіальне море.

1. Чи було плавання судна «Ocean Star» мирним проходом?
2. Чи мала держава Б право зупинити та оглянути торговельне судно?
3. За яких обставин прибережна держава може тимчасово призупинити право мирного проходу?
4. Чи має значення для правомірності дій держави Б факт виявлення забороненого вантажу?
5. Які права має держава прапора щодо захисту свого судна?
6. Надайте правову оцінку діям держави А, держави Б та капітана судна.

Завдання 32. Повітряне судно авіакомпанії держави А здійснювало регулярний міжнародний рейс до держави Б. Під час польоту літак без попереднього дозволу змінив маршрут і увійшов у повітряний простір держави В. Влада держави В вимагає пояснень та розглядає можливість примусового приземлення літака.

1. Який правовий статус повітряного простору над територією держави?
2. Чи мало повітряне судно право здійснювати такий політ?
3. Які заходи може вжити держава В?
4. Які міжнародно-правові акти регулюють цю ситуацію?

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ЗАЛІКУ:

1. Теоретичні школи вивчення європейської інтеграції.
2. Федералістська концепція євроінтеграції (Західноєвропейський федералізм).
3. Комунікаційний підхід вивчення європейської інтеграції.
4. Неофункціоналістський аналіз політичної інтеграції.
5. «Батьки» європейської інтеграції.
6. Визначення поняття «інтеграція».
7. Види інтеграції.
8. Глобальні проблеми сучасності
9. Поняття глобалізації.
10. Причини формування глобалізаційних процесів у світі і Європі.
11. Ознаки глобалізації. Види глобалізації.
12. «Плюси» і «мінуси» глобалізації.
13. Відмінність між глобалізацією, інтернаціоналізацією та регіоналізацією.
14. Поняття міжнародного права.
15. Предмет міжнародного права.
16. Особливості міжнародного права.
16. Міжнародне право як особлива правова система.
18. Міжнароднепублічне право.
19. Міжнародне приватне право.
20. Об'єкт та функції міжнародного права.
21. Загальна характеристика норм міжнародного права.
22. Класифікація норм міжнародного права.
23. Поняття та особливості принципів міжнародного права.
24. Характерні риси і зміст основних принципів міжнародного права.
25. Джерела міжнародного права.
26. Кодифікація норм міжнародного права.
27. Реалізація (застосування) норм міжнародного права.
28. Поняття суб'єкта міжнародного права.
29. Держави як основні суб'єкти міжнародного права.
30. Постійно-нейтральна держава.
31. Особливості правосуб'єктності державоподібних утворень.
32. Міжнародна правосуб'єктність націй і народів, які борються за незалежність.
33. Особливості правосуб'єктності міжнародних організацій.
34. Правосуб'єктність індивідів і транснаціональних компаній.
35. Характеристика терміну «правонаступництво».
36. Поняття міжнародно-правового визнання.
37. Форми міжнародно-правового визнання.
38. Види міжнародно-правового визнання.
39. Поняття і види міжнародного правонаступництва.
40. Політична легітимність і суверенітет.
41. Відмінність між визнанням і правонаступництвом.
42. Визначення поняття «суверенітет» і його зв'язок з територією держави.
43. Склад державної території (Сухопутна територія. Внутрішні води. Територіальне море. Повітряний простір над сушею та водами держави. Надра).
44. Поняття території в міжнародному праві.
45. Державна територія, державні кордони.
46. Зміна державної території.
47. Міжнародно-правовий режим Арктики. Міжнародно-правовий режим Антарктики.
48. Міжнародно-правовий режим рік і озер.
49. Територіальні спори і претензії.

50. Система права міжнародних договорів.
51. Укладання та згода на обов'язковість міжнародного договору.
52. Форма і структура міжнародного договору.
53. Недійсність міжнародного договору.
54. Застосування та забезпечення виконання міжнародного договору.
55. Тлумачення міжнародних договорів.
56. Припинення та призупинення дії міжнародних договорів.
57. Міжнародні організації як суб'єкти міжнародного права.
58. Міжнародні конференції.
59. Особливості юридичної природи міжнародних організацій.
60. Зміст і характер правосуб'єктності міжнародних організацій.
61. Правові засади членства в міжнародних організаціях.
62. ООН як провідна міжнародна організація в світі. Спеціалізовані установи ООН.
63. Регіональні міждержавні організації.
64. Міжнародні неурядові організації як міжнародні організації особливого типу.
65. Поняття та види міжнародно-правової відповідальності.
66. Міжнародні правопорушення.
67. Політична відповідальність як різновид міжнародно-правової відповідальності.
68. Міжнародні санкції.
69. Матеріальна відповідальність у міжнародному праві.
70. Міжнародні злочини.
71. Тероризм та засоби протидії йому.
72. Обставини звільнення від відповідальності та міжнародно-правові санкції.
73. Міжнародні безпекові організації.
74. Міжнародні конференції з безпеки і миру.
75. Особливості юридичної природи міжнародних організацій.
76. Зміст і характер правосуб'єктності міжнародних організацій.
77. Основні принципи міжнародної безпеки.
78. Суб'єкти і механізми забезпечення міжнародної безпеки.
79. ООН як провідна міжнародна організація в світі.
80. Регіональні організації (НАТО, ОБСЄ, ЄС, Африканський Союз, ОДКБ).
81. Колективна безпека та миротворчість.
82. Роззброєння та контроль над озброєннями.
83. Сучасні виклики міжнародній безпеці (Тероризм та екстремізм. Гібридні війни. Кіберзагрози.)
84. Поняття міжнародного конфлікту.
85. Види міжнародних конфліктів.
86. Становлення в міжнародному праві зобов'язання мирного вирішення міжнародних спорів.
87. Поняття про міжнародний спір.
88. Мирні засоби його міжнародного спору.
89. Дипломатичні засоби вирішення міжнародних спорів і конфліктів.
90. Правові засоби вирішення міжнародних спорів.
91. Правила про встановлення та підтримання дипломатичних, консульських, економічних та інших відносин.
92. Вступ до права зовнішніх зносин. Основні напрями зовнішніх зносин.
93. Джерела зовнішніх зносин (Віденська конвенція про дипломатичні зносини 1961 р. Віденська конвенція про консульські зносини 1963 р. Віденська конвенція про спеціальні місії 1969 р. Конвенція про привілеї та імунітети ООН 1946 р. Статути міжнародних організацій. Двосторонні та багатосторонні угоди між державами).
94. Кодифікація права зовнішніх зносин та законодавство України.
95. Закордонні органи зовнішніх зносин.

96. Загальні положення дипломатичного права.
97. Дипломатичний протокол і церемоніал.
98. Дипломатичні привілеї та імунітети.
99. Консульське право: поняття, зміст та принципи.
100. Права людини.
101. Поняття, функції та принципи міжнародного захисту прав людини та основних свобод
102. Історія розвитку та становлення прав людини в світі.
103. Розвиток концепції прав людини в XX столітті.
104. Класифікація прав людини.
105. Основні джерела міжнародного захисту прав людини та основних свобод.
106. Універсальні міжнародні інституційні механізми захисту прав людини.
105. Регіональні інституційні механізми захисту прав людини.
106. Європейський Суд з прав людини.
107. Екстрадиція: сутність і підстави.
108. Юридична відповідальність у праві соціального забезпечення.
109. Громадянство як основа правового статусу людини і громадянина. Інститут громадянства у міжнародному праві.
110. Заборона свавільного позбавлення громадянства.
112. Міжнародно-правові проблеми громадянства.
113. Підданство: нормативні підстави регулювання.
114. Правовий статус біженців та іноземців за міжнародним правом.
115. Множинне громадянство.
116. Значення міжнародного права у період збройних конфліктів.
117. Міжнародний комітет Червоного Хреста.
118. Війна та військова окупація.
119. Правовий статус військових та цивільного населення під час збройних конфліктів.
120. Міжнародно-правова регламентація закінчення військових дій і стану війни (воєнного стану).
121. Поняття міжнародної боротьби із злочинністю.
122. Боротьба зі злочинами міжнародного характеру.
123. Злочини за загальним міжнародним правом.
124. Підстави та принципи міжнародного (міждержавного) співробітництва.
125. Співробітництво держав на рівні двосторонніх угод, яке здійснюють відомства правоохоронних структур.
126. Міжнародні карні суди.
127. Міжнародний трибунал.
128. Боротьба із кіднепінгом: основні поняття.
129. Екстрадиція: сутність і підстави.
130. Міжнародне морське право та його джерела.
131. Правовий режим внутрішніх морських вод.
132. Територіальне море. Прилегла зона. Відкрите море та виключна (морська) економічна зона.
133. Поняття континентального шельфу.
134. Міжнародний район морського дна. Міжнародні протоки та канали.
135. Поняття, предмет і джерела міжнародного повітряного права. Принципи міжнародного повітряного права.
136. Поняття і види міжнародних повітряних сполучень.
137. Правове регулювання міжнародних польотів над і в межах державної території.
138. Правове регулювання польотів поза межами державної території.
139. Чиказька конвенція про міжнародну цивільну авіацію 1944 р.
140. Комерційні права («свободи повітря») при міжнародних повітряних перевезеннях

(свобода повітря).

141. Правовий режим повітряного простору.

142. Міжнародне космічне право.

143. Принципи міжнародного космічного права.

144. Поняття і джерела космічного права. Міжнародні договори у сфері космічного права.

145. Космічний простір і небесні тіла. Правовий режим космічних об'єктів.

146. Правовий статус космонавтів.

147. Правові форми співробітництва держав у космосі.

148. Міжнародно-правова відповідальність у зв'язку з діяльністю в космічному просторі.

**ТЕМАТИКА І ПЛАН СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ
(V семестр)**

Опис дисципліни (V семестр)

Дисципліна «Міжнародне право і право Європейського Союзу»	Галузь знань, спеціальність, СВО	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів – 5	Галузь знань (шифр, найменування) – D «Бізнес, адміністрування та право»	Статус дисципліни нормативна Мова навчання українська
Кількість залікових модулів – 4	Спеціальність (шифр, найменування) – D8 «Право»	Рік підготовки: <i>Денна – 2-й</i> <i>Заочна – 2-й</i> Семестр: <i>Денна – 4-й</i> <i>Заочна – 4-й</i>
Кількість змістових модулів – 2	Ступінь вищої освіти – бакалавр	Лекції: <i>Денна – 45 год.</i> <i>Заочна -8 год.</i> Ссемінарські заняття: <i>Денна – 30 год.</i> <i>Заочна – 8 год.</i>
Загальна кількість годин – 150		Самостійна робота: <i>Денна – 75 год.</i> <i>(в т.ч. інд.роб (КПЗ) – 10 год.)</i> <i>Заочна – 134год.</i>
Тижневих годин – 10 з них аудиторних – 5		Вид підсумкового контролю (IV семестр) – Екзамен

Структура залікового кредиту дисципліни

ДЕННА ФОРМА НАВЧАННЯ	КІЛЬКІСТЬ ГОДИН		
	Лекції	Семінарські заняття	Контрольні заходи
Змістовий модуль 1. Загальна характеристика приватного міжнародного права			
Тема 1. Поняття, предмет та джерела міжнародного приватного права	1	2	МН1, МН2, МН6, МН7, МО4, МО6,
Тема 2. Джерела міжнародного приватного права	1	2	МН1, МН2, МН6, МН7, МО4, МО6,
Тема 3. Правовий статус фізичних осіб у міжнародному приватному праві	1	2	МН1, МН2, МН6, МН7, МО4, МО6,
Тема 4. Правовий статус юридичних осіб у міжнародному приватному праві	2	3	МН1, МН2, МН3, МН4, МН5, МН6, МО2, МО6, МО4
Тема 5. Право власності у міжнародному приватному праві	2	3	МН1, МН2, МН3, МН4, МН5, МН6, МО2, МО6,
Тема 6. Колізійні норми сімейного права	2	2	МН1, МН2, МН3, МН4, МН5, МН6, МО2, МО6, МО4

Тема 7. Спадкування у міжнародному приватному праві	2	3	МН1, МН2, МН6, МН7, МО4, МО6, МО8,
Тема 8. Правове регулювання трудових відносин в міжнародному приватному праві	2	3	МН1, МН2, МН3, МН4, МН5, МН6, МО2, МО6, МО4
Тема 9 Міжнародний комерційний арбітраж. Міжнародний цивільний процес.	2	3	МН1, МН2, МН6, МН7, МО4, МО6,
Разом. Змістовий модуль 1	15	23	МО10
Змістовий модуль 2. Право Європейського Союзу як складова міжнародного публічного права			
Тема 10. Історичні передумови створення Європейського Союзу	3	6	МН1, МН2, МН6, МН7, МО4, МО6,
Тема 11. Становлення і основи діяльності Європейського Союзу	3	7	МН1, МН2, МН6, МН7, МО4, МО6,
Тема 12. Загальні відомості про Європейський Союз	3	7	МН1, МН2, МН6, МН7, МО4, МО6,
Тема 13. Інститути і органи Європейського Союзу: структура, нормативне регулювання, повноваження	3	7	МН1, МН2, МН3, МН4, МН5, МН6, МО2, МО6, МО4
Тема 14. Сфери діяльності в Європейському Союзі	3	10	МН1, МН2, МН3, МН4, МН5, МН6, МО2, МО6,
Разом. Змістовий модуль 2	15	37	МО10
РАЗОМ:	30	75	Екзамен

ЗАОЧНА ФОРМА НАВЧАННЯ	КІЛЬКІСТЬ ГОДИН		
	Лекції	Семінарські заняття	Контрольні заходи
Змістовий модуль 1. Загальна характеристика приватного міжнародного права			
Тема 1. Поняття, предмет та джерела міжнародного приватного права	1		МН1, МН2, МН6, МН7, МО4, МО6, МО8, МО9
Тема 2. Джерела міжнародного приватного права			МН1, МН2, МН6, МН7, МО4, МО6, МО8, МО9
Тема 3. Правовий статус фізичних осіб у міжнародному приватному праві	1		МН1, МН2, МН6, МН7, МО4, МО6, МО8, МО9
Тема 4. Правовий статус юридичних осіб у міжнародному приватному праві	1	1	МН1, МН2, МН6, МН7, МО4, МО6, МО8, МО9
Тема 5. Право власності у міжнародному приватному праві	1	1	МН1, МН2, МН6, МН7, МО4, МО6, МО8, МО9
Тема 6. Колізійні норми сімейного права			МН1, МН2, МН6, МН7, МО4, МО6, МО8, МО9
Тема 7. Спадкування у міжнародному приватному праві			МН1, МН2, МН6, МН7, МО4, МО6, МО8, МО9
Тема 8. Правове регулювання трудових відносин в міжнародному приватному праві		1	МН1, МН2, МН6, МН7, МО4, МО6, МО8, МО9
Тема 9 Міжнародний комерційний арбітраж. Міжнародний цивільний процес.		1	МН1, МН2, МН6, МН7, МО4, МО6, МО8, МО9
Разом. Змістовий модуль 1	4	4	МО1, МО4

Змістовий модуль 2.			
Право Європейського Союзу як складова міжнародного публічного права			
Тема 10. Історичні передумови створення Європейського Союзу	1	1	МН1, МН2, МН6, МН7, МО4, МО6, МО8, МО9
Тема 11. Становлення і основи діяльності Європейського Союзу		1	МН1, МН2, МН6, МН7, МО4, МО6, МО8, МО9
Тема 12. Загальні відомості про Європейський Союз	1		МН1, МН2, МН6, МН7, МО4, МО6, МО8, МО9
Тема 13. Інститути і органи Європейського Союзу: структура, нормативне регулювання, повноваження	1	1	МН1, МН2, МН6, МН7, МО4, МО6, МО8, МО9
Тема 14. Сфери діяльності в Європейському Союзі	1	1	МН1, МН2, МН6, МН7, МО4, МО6, МО8, МО9
Разом. Змістовий модуль 2	4	4	МО1, МО4
РАЗОМ:	8	8	Екзамен

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

У процесі вивчення навчальної дисципліни використовуються наступні засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання:

Методи навчання:

МН1-словесний метод (лекція, дискусія, співбесіда тощо);

МН2- практичний метод (лабораторні та практичні заняття);

МН3 – наочний метод (метод ілюстрації і метод демонстрації);

МН4 – робота з навчально-методичною літературою (конспектування, тезування, анотування, рецензування, складання реферату)

МН5 – вшдеометод у сполученні з новітніми інформаційними технологіями та комп'ютерними засобами навчання (дистанційні, мультимедійні, веб-орієнтовані тощо);

МН6 – самостійна робота (розв'язування завдань);

МН7 – індивідуальна науково-дослідна робота здобувачів вищої освіти.

Методи оцінювання:

МО1 – екзамен;

МО2 – усне або письмове опитування;

МО3 – колоквиум;

МО4 – тестування;

МО5 – командні проєкти;

МО6 – есе;

МО7 – презентації результатів виконаних завдань та досліджень;

МО8 – презентації та виступи на наукових заходах;

МО9 – захист лабораторних і практичних робіт;

МО10 – залік

ТЕМАТИКА СЕМНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ (V семестр)

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПРИВАТНОГО МІЖНАРОДНОГО ПРАВА

Семінарське заняття №1 (2 год.)

Тема: Поняття, предмет та джерела міжнародного приватного права

Мета: Засвоїти поняття міжнародного приватного права. Проаналізувати основні джерела, визначити предмет міжнародного приватного права. Навчитися розрізняти джерела міжнародного публічного права від міжнародного приватного права.

Питання для обговорення:

1. Поняття міжнародного приватного права.
2. Предмет міжнародного приватного права.
3. Система міжнародного приватного права.
4. Методи міжнародного приватного права. співвідношення міжнародного приватного та міжнародного публічного права.
5. Суб'єкти міжнародного приватного права.

Література: згідно орієнтовного переліку рекомендованих джерел інформації.

Семінарське заняття №2 (2 год.)

Тема: Джерела міжнародного приватного права

Мета: Дослідити основні джерела міжнародного публічного права. Знати основи роботи з колізійними нормами.

Питання для обговорення:

1. Види джерел міжнародного приватного права.
2. Міжнародні договори як джерело міжнародного приватного права.
3. Міжнародні звичаї: поняття та види.
4. Роль арбітражної і судової практики в регулюванні міжнародних приватних відносин.
5. Національне законодавство як джерело міжнародного приватного права.
6. Поняття та види колізійної норми.
7. Структура колізійної норми.
8. Формули прикріплення та їх види.
9. Застосування іноземного права.
10. Типи колізійних прив'язок.

Література: згідно орієнтовного переліку рекомендованих джерел інформації.

Семінарське заняття № 3 (2 год.)

Тема: Правовий статус фізичних осіб у міжнародному приватному праві

Мета: Проаналізувати ключові питання поняття правового статусу фізичної особи в міжнародному приватному праві. Встановити роль колізійних норм у визначенні статусу фізичної особи.

Питання для обговорення:

1. Загальна характеристика правового статусу фізичних осіб як суб'єктів міжнародного приватного права.
2. Правоздатність іноземців та осіб без громадянства.
3. Дієздатність іноземних громадян та осіб без громадянства.
4. Колізійні питання громадянства.
5. Правосуб'єктність іноземних фізичних осіб.
6. Права та обов'язки іноземних фізичних осіб.
7. Правовий статус іноземців та осіб без громадянства, іммігрантів в Україні.
8. Правовий статус біженців та осіб, що потребують додаткового або тимчасового

захисту.

Література: згідно орієнтовного переліку рекомендованих джерел інформації.

Семінарське заняття №4 (3 год.)

Тема: Правовий статус юридичних осіб у міжнародному приватному праві

Мета: Визначити, види і ознаки юридичної особи (організаційна єдність, майнова відокремленість, самостійна відповідальність, правоздатність).

Питання для обговорення:

1. Визначення національності юридичних осіб у міжнародному приватному праві.
2. Правовий статус представництв іноземних юридичних осіб в Україні.
3. Держава як суб'єкт міжнародного приватного права.
4. Міжнародні договори про імунітет держави.
5. Транснаціональні компанії як суб'єкти міжнародного приватного права.
6. Особливості правового положення держави та юридичних осіб публічного права як суб'єктів міжнародного приватного права.

Література: згідно орієнтовного переліку рекомендованих джерел інформації.

Семінарське заняття №5 (3 год.)

Тема: Право власності у міжнародному приватному праві

Мета: Розкрити сутність і ознаки права власності у міжнародному приватному праві. Визначити особливості правового регулювання видів власності в зарубіжних країнах.

Питання для обговорення:

1. Правове регулювання права інституту права власності в законодавстві України та інших країн.
2. Колізійні питання права власності.
3. Колізійні питання права власності за законодавством України.
4. Правовий режим іноземних інвестицій.
5. Поняття міжнародного договору купівлі-продажу.
6. Право, що застосовується до договору.
7. Віденська конвенція 1980 р. про міжнародний договір купівлі-продажу.
8. Поняття інтелектуальної власності і її регулювання в міжнародному приватному праві.

Література: згідно орієнтовного переліку рекомендованих джерел інформації.

Семінарське заняття № 6 (2 год.)

Тема: Колізійні норми сімейного права

Мета: Навчитись визначати, право якої держави застосовується до сімейних відносин, якщо вони мають іноземний елемент. Ознайомитись із процедурою усиновлення та вирішення майнових та немайнових сімейних відносин.

Питання для обговорення:

1. Особливості правового регулювання шлюбно-сімейних відносин у праві різних держав.
2. Колізійне регулювання укладання та розірвання шлюбу в міжнародному приватному праві.
3. Майнові відносини подружжя в міжнародному приватному праві.
4. Усиновлення у міжнародному приватному праві та його наслідки.
5. Патронат та опіка над дітьми.
6. Аліментні зобов'язання в міжнародному приватному праві.

Література: згідно орієнтовного переліку рекомендованих джерел інформації

Семінарське заняття №7 (3 год.)

Тема: Спадкування у міжнародному приватному праві

Мета: Засвоєння базових понять щодо спадкування в міжнародному приватному праві.

Питання для обговорення:

1. Колізійні питання спадкування в міжнародному приватному праві.
2. Міжнародно-правове регулювання спадкових відносин з іноземним елементом.
3. Колізійне регулювання спадкових відносин з «іноземним елементом» на національному рівні.

Література: згідно орієнтовного переліку рекомендованих джерел інформації.

Семінарське заняття № 8 (3 год.)

Тема: Правове регулювання трудових відносин в міжнародному приватному праві

Мета: Засвоєння базових понять щодо регулювання трудових відносин в міжнародному приватному праві.

Питання для обговорення:

1. Поняття та особливості трудових відносин «з іноземним елементом».
2. Міжнародна праця як об'єкт правового регулювання.
3. Колізійні прив'язки, що застосовуються для регулювання трудових відносин «з іноземним елементом».
4. Правове регулювання праці іноземців в Україні.
5. Правове регулювання праці громадян України за кордоном.
6. Міжнародна організація праці: основні функціонування.

Література: згідно орієнтовного переліку рекомендованих джерел інформації.

Семінарське заняття № 9 (2 год.)

Тема: Міжнародний комерційний арбітраж. Міжнародний цивільний процес.

Мета: Проаналізувати діяльність міжнародного комерційного арбітражу, навчитися визначати міжнародну підсудність (юрисдикцію) судових справ з іноземним елементом.

Питання для обговорення:

1. Правове становище іноземних осіб у цивільному процесі.
2. Міжнародна підсудність (юрисдикція) цивільних справ з іноземним елементом.
3. Іноземні судові доручення.
4. Правові засади функціонування міжнародного комерційного арбітражу.
5. Арбітражна угода.
6. Міжнародний комерційний арбітраж при Торгово-промисловій палаті України.
7. Морська арбітражна комісія при Торгово-промисловій палаті України.
8. Визнання та виконання рішень іноземних судів, арбітражів та доручень іноземних органів юстиції.
9. Визнання та виконання рішень іноземних судів, міжнародних комерційних арбітражів в Україні, надання дозволу на примусове виконання рішень третейських судів.

Література: згідно орієнтовного переліку рекомендованих джерел інформації

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2.**ПРАВО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ЯК СКЛАДОВА МІЖНАРОДНОГО ПУБЛІЧНОГО ПРАВА****Семінарське заняття № 10 (4 год.)**

Тема: Історичні передумови створення Європейського Союзу

Мета: Ознайомитись із передумовами і причинами євроінтеграції та створення Європейського Союзу, проаналізувати основні (установчі) міжнародні акти.

Питання для обговорення:

1. Первинне законодавство ЄС.
2. Паризький договір 1951р.

3. Римський договір 1957р.
4. Договір про злиття 1967р.
5. Люксембурзький договір щодо «власних ресурсів» 1970р.
6. Маастрихтський договір 1992р.
7. Лісабонський договір 2008р.
8. Ніщський договір 2001р. (2003р.).
9. Ніщський договір 1997р. (1999р.).

Література: згідно орієнтовного переліку рекомендованих джерел інформації.

Семінарське заняття № 11(4 год.)

Тема: Становлення і основи діяльності Європейського Союзу

Мета: Визначити основи діяльності Європейського Союзу, його розширення та еволюцію основних напрямів діяльності.

Питання для обговорення:

1. Становлення ЄС.
2. Хвилі розширення Європейського Союзу.
3. Брекзїт, його передумови та наслідки.
4. Еволюція політик ЄС.
5. Європейський фонд рибальства.
6. Фонд притулку, міграцій та інтеграції.
7. Європейський оборонний фонд. Програма відновлення та гнучкості (Recovery and Resilience Facility).
8. Санкційна політика та план REPowerEU.

Література: згідно орієнтовного переліку рекомендованих джерел інформації

Семінарське заняття № 12 (4 год.)

Тема: Загальні відомості про Європейський Союз

Мета: Ознайомитися із основними принципами діяльності Європейського Союзу, мети діяльності його інституцій.

Питання для обговорення:

1. Визначення Європейського Союзу, його місце на світовій арені.
2. Валюта ЄС.
3. Членство Європейського Союзу в міжнародних організаціях.
4. Зовнішня політика Європейського Союзу.
5. Цілі Європейського Союзу. Договір про Європейський Союз.
6. Договір про заснування Європейської спільноти.
7. Цінності і принципи функціонування ЄС.

Література: згідно орієнтовного переліку рекомендованих джерел інформації

Семінарське заняття 13 (4 год.)

Тема: Інститути і органи Європейського Союзу: структура, нормативне регулювання, повноваження

Мета: Ознайомитися із внутрішньою побудовою Європейського Союзу, його основних інституцій.

Питання для обговорення:

1. Основні інститути влади ЄС.
2. Європейська комісія та її повноваження. Європейський парламент.
3. Європейська рада. Рада Європейського Союзу (Рада міністрів).
4. Суд Європейського Союзу. Склад Європейського суду справедливості.
5. Фінансові структури ЄС. Європейський центральний банк.
6. Європейський інвестиційний банк (ЄІБ).
7. Рахункова палата (Суд аудиторів).

8. Європейський Омбудсмен: повноваження та компетенції.
9. Консультативні органи ЄС.
10. Інші інституції та міжвідомчі органи ЄС.

Література: згідно орієнтовного переліку рекомендованих джерел інформації

Семінарське заняття № 14 (6 год.)

Тема: Сфери діяльності в Європейському Союзі

Мета: Ознайомитися із правовим регулюванням основних сфер діяльності (політик) Євросоюзу, виокремити відмінності від українського законодавства, визначити перспективи розвитку національного законодавства та євроінтеграції.

Питання для обговорення:

1. Система публічної служби у Європейському Союзі.
2. Економічна та валютна політика. Внутрішній ринок Європейського Союзу.
3. Вільний рух капіталу. Свобода пересування та проживання осіб у ЄС.
4. Конкуренція і підприємництво.
5. Основні принципи принципів конкурентної політики ЄС.
6. Суб'єкти мікропідприємництва у ЄС.
7. Митна політика ЄС.
8. Завдання митних органів ЄС.
9. Правова регламентація спільного митного тарифу ЄС.
10. Політика зовнішньоторговельної діяльності.
11. Принципи єдиної торговельної політики.
12. Сільськогосподарська (аграрна) політика ЄС.
13. Правова база спільної сільськогосподарської політики Євросоюзу.
14. Морська та рибна політики ЄС. Головні об'єкти реалізації комплексної морської політики ЄС.
15. Захист прав споживачів в ЄС.
16. Політика аудіовізуального медіа (медіа політика) ЄС.
17. Основні цілі Євросоюзу щодо довкілля, енергетики та кліматичних змін.
18. Європейський зелений курс.
19. Правова база «зеленої економіки».
20. Соціальна політика ЄС.
21. Освітня та молодіжна політика ЄС. Молодіжна стратегія ЄС.
22. План розвитку європейської освіти. Рівні освіти в ЄС.
23. Управління сферою охорони здоров'я в країнах ЄС.

Література: згідно орієнтовного переліку рекомендованих джерел інформації.

СИТУАЦІЙНІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ НА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТТЯХ І ПІДГОТОВКИ ДО ЕКЗАМЕНУ

Завдання 1. Українське підприємство ТОВ «Вектор» уклало договір купівлі-продажу обладнання з польською компанією «PolTech». Договір було підписано в місті Варшава. Обладнання мало бути доставлене з Польщі до України. У договорі сторони не визначили, право якої держави застосовується до їхніх правовідносин. Через декілька місяців після поставки українське підприємство виявило істотні недоліки обладнання та звернулося до суду з вимогою розірвати договір і відшкодувати збитки. Польська компанія заперечила проти позову, зазначивши, що відповідно до польського законодавства підстав для розірвання договору немає. Українська сторона наполягає на застосуванні українського законодавства.

1. Визначте, чи є у правовідносинах іноземний елемент.
2. Які джерела міжнародного приватного права можуть бути застосовані для вирішення спору?

3. Чи має значення для визначення застосовуваного права той факт, що договір укладено у Польщі?
4. Яке значення має договір між Україною та Польщею, якщо він містить положення про визначення права, що застосовується до договірних відносин?
5. Чи можуть застосовуватися до спору міжнародні конвенції?
6. Яке місце у системі джерел міжнародного приватного права займає законодавство України?
7. Яке право повинен застосувати суд, якщо сторони не здійснили вибір права
8. Обґрунтуйте відповідь із посиланням на Цивільний кодекс України, Закон України «Про міжнародне приватне право» та відповідні міжнародні договори.

Завдання 2. Громадянин України Андрій уклав договір купівлі-продажу автомобіля з громадянином Німеччини Томасом. Договір було укладено в Німеччині. У договорі сторони не зазначили, право якої держави регулюватиме їхні правовідносини. Після передачі автомобіля Андрій виявив істотні технічні недоліки та звернувся до суду України з вимогою розірвати договір і повернути сплачені кошти. Томас заперечив проти позову, посилаючись на норми німецького законодавства. Андрій наполягає на застосуванні законодавства України. При цьому представник Томаса зазначає, що між Україною та Німеччиною діють міжнародні договори, а тому суд насамперед повинен перевірити можливість їх застосування.

1. Чи виникли у цій ситуації правовідносини з іноземним елементом?
2. Які джерела міжнародного приватного права можуть бути застосовані судом України?
3. Яке значення мають міжнародні договори України у регулюванні таких відносин?
4. Чи може суд безпосередньо застосувати законодавство Німеччини?
5. Яке співвідношення між нормами міжнародного договору та нормами національного законодавства України?
6. Чи можуть у цій ситуації застосовуватися міжнародні звичаї?
7. Яке значення для вирішення спору може мати судова практика?
8. Яким нормативно-правовим актом України визначаються загальні правила вибору права, що підлягає застосуванню?
9. Визначте, яке право має застосувати суд, якщо сторони не здійснили вибір права.

Завдання 3. Під час розгляду спору між українським та іноземним підприємствами суд встановив, що відповідні відносини регулюються одночасно нормами міжнародного договору, законодавством України та міжнародним торговельним звичаєм.

1. Визначте, яке джерело має бути застосоване першочергово.
2. Встановіть співвідношення міжнародного договору та національного законодавства.
3. Визначити роль міжнародного звичаю у системі джерел міжнародного приватного права.

Завдання 4. Українське підприємство ТОВ «Альфа» уклало договір поставки обладнання з німецькою компанією «Tech Gam». Договір був підписаний представниками обох компаній в електронній формі. Через декілька місяців після укладення договору між сторонами виник спір щодо якості поставленого обладнання. ТОВ «Альфа» звернулося до суду України з позовом до «Tech Gam» про відшкодування збитків. Представник німецької компанії заявив, що «Tech Gam» не

може бути відповідачем у суді України, оскільки є юридичною особою, створеною за законодавством Німеччини. Крім того, він стверджує, що спір має розглядатися виключно німецьким судом.

1. Хто є суб'єктами правовідносин у цій ситуації?
2. Чи може іноземна юридична особа бути суб'єктом міжнародного приватного права?
3. Чи має «Tech Gem» цивільну правоздатність на території України?
4. За законодавством якої держави визначається правовий статус іноземної юридичної особи?
5. Чи може український суд розглядати спір між українською та німецькою юридичними особами?
6. Яке значення для визначення статусу юридичної особи має місце її реєстрації?
7. Які права та обов'язки можуть мати іноземні юридичні особи в Україні?
8. Чи може іноземна юридична особа посилатися на обмеження своєї правоздатності, встановлені законодавством держави її реєстрації?
9. Визначте, які норми Закону України «Про міжнародне приватне право» необхідно застосувати для вирішення ситуації.

Завдання 5. Громадянка України, яка постійно проживала в Україні, у 2020 році уклала шлюб із громадянином Франції. Після укладення шлюбу подружжя переїхало до Франції, де у 2022 році в них народилася донька Софія.

На момент народження дитини мати була громадянкою України, а батько – громадянином Франції. За законодавством України дитина, батьки якої на момент її народження є громадянами України та іноземної держави, може набути громадянство України за певних умов. Водночас французьке законодавство передбачає можливість набуття громадянства за походженням від громадянина Франції. Батьки звернулися до компетентних органів із заявою про оформлення документів дитини, однак між ними виникла суперечка: мати наполягала на оформленні Софії як громадянки України, а батько – як громадянки Франції. Крім того, постало питання, чи може дитина одночасно мати громадянство обох держав.

Через декілька років сім'я вирішила переїхати до України. Під час оформлення документів український орган державної влади поставив питання про те, яке саме громадянство має Софія та право якої держави має застосовуватися для визначення її громадянського статусу.

1. Які колізійні питання виникають у цій ситуації?
2. Право якої держави має застосовуватися для визначення громадянства дитини?
3. Чи може Софія одночасно мати громадянство України та Франції?
4. Які юридичні наслідки може мати наявність у особи громадянства двох держав?
5. Які колізійні прив'язки можуть використовуватися для вирішення питання про громадянство: *jus sanguinis* (право крові), *jus soli* (право ґрунту), місце проживання чи інші?
6. Які міжнародно-правові принципи щодо запобігання безгромадянству та множинному громадянству слід врахувати?
7. Чи зміниться вирішення задачі, якщо дитина народилася не у Франції, а в третій державі?

Завдання 6. Громадянин України Андрій у 2019 році виїхав на постійне проживання до Німеччини, де отримав дозвіл на проживання. У 2021 році він одружився з громадянкою Німеччини Анною. У 2023 році в подружжя народився син

Максим. На момент народження Максима його батько залишався громадянином України, а мати була громадянкою Німеччини. Дитина народилася на території Німеччини та постійно проживала там разом із батьками.

Через декілька років батьки вирішили переїхати до України. Під час оформлення документів виникла суперечка щодо громадянства Максима. Батько вважав, що син має бути визнаний громадянином України у зв'язку з громадянством батька. Мати наполягала на тому, що Максим є громадянином Німеччини, оскільки народився та постійно проживав у Німеччині. Український орган державної влади відмовився автоматично визнавати Максима громадянином України та запропонував батькам надати документи, які підтверджують його громадянський статус.

1. Чи виникає у цій ситуації колізія законів щодо визначення громадянства Максима?
2. Право якої держави має застосовуватися для визначення громадянства дитини?
3. Яке значення для визначення громадянства має громадянство батьків?
4. Яке значення має місце народження дитини?
5. Чи може Максим мати подвійне або множинне громадянство?
6. Які колізійні прив'язки можуть бути використані для вирішення цієї ситуації?
7. Чи зміниться правова оцінка ситуації, якщо батько до народження дитини набув громадянство Німеччини?
8. Як слід вирішити ситуацію, якщо законодавство однієї з держав не визнає множинного громадянства?
9. Які правові наслідки матиме зміна Максимом постійного місця проживання з Німеччини на Україну?
10. Обґрунтуйте, право якої держави повинно бути застосоване та який громадянський статус має Максим.

Завдання 7. Приготуйте реферати за наступними питаннями: Колізійні прив'язки у справах щодо громадянства фізичних осіб. Право крові (*jus sanguinis*) та право ґрунту (*jus soli*) як основні принципи набуття громадянства. Подвійне та множинне громадянство: проблеми правового регулювання. Безгромадянство як проблема міжнародного приватного права. Принцип недопущення безгромадянства у міжнародному та національному праві. Вплив зміни громадянства на приватноправові відносини особи. Громадянство як колізійний критерій визначення особистого закону фізичної особи. Співвідношення громадянства та місця проживання у міжнародному приватному праві.

Завдання 8. Українське товариство з обмеженою відповідальністю «ЕкоТех», зареєстроване в Україні, уклало договір поставки обладнання з німецькою компанією «Green Energy GmbH», зареєстрованою у Німеччині. Договір був підписаний представником української компанії на території Польщі. За умовами договору німецька компанія повинна була поставити обладнання на територію України. Після виникнення спору щодо якості товару «ЕкоТех» звернулося до суду з вимогою про відшкодування збитків.

У процесі розгляду справи німецька компанія заявила, що особа, яка підписала договір від імені «Green Energy GmbH», не мала необхідних повноважень відповідно до німецького законодавства. Представники української компанії, своєю чергою, стверджували, що представник мав належні повноваження, оскільки вони були підтверджені документами, оформленими відповідно до законодавства України. Крім того, виникло питання, право якої держави має визначати правоздатність та дієздатність юридичної особи, обсяг повноважень її органів і представників, а також

порядок створення та припинення юридичної особи.

1. Який правовий статус мають українське та німецьке товариства у міжнародному приватному праві?
2. Право якої держави визначає особистий закон юридичної особи?
3. Які критерії можуть використовуватися для визначення особистого закону юридичної особи: місце реєстрації, місцезнаходження, місце здійснення основної діяльності, критерій контролю тощо?
4. Яке право має визначати правоздатність і дієздатність «Green Energy GmbH»?
5. Право якої держави визначає повноваження органу або представника юридичної особи?
6. Чи має значення для визначення правового статусу юридичної особи місце укладення договору?
7. Яке право має застосовуватися до договірних відносин між «ЕкоТех» та «Green Energy GmbH»?
8. Чи може суд України застосувати норми німецького права для визначення правового статусу німецької юридичної особи?
9. Які документи можуть підтверджувати правовий статус та повноваження іноземної юридичної особи?
10. Визначте право, яке має бути застосоване до спірних правовідносин, та обґрунтуйте свою позицію.

Завдання 9. Українське підприємство «Будінвест» уклало договір підряду з державним підприємством «Alfa State Company», яке належить державі Х. За договором державне підприємство повинно було здійснити будівництво об'єкта на території України. Після виконання частини робіт державне підприємство Х відмовилося сплатити українському підприємству заборгованість, посиляючись на фінансові труднощі. «Будінвест» звернулося до суду України з позовом про стягнення заборгованості.

Представник держави Х заперечив проти розгляду справи українським судом, заявивши, що держава користується судовим імунітетом, а отже, без її згоди не може бути відповідачем у суді України. Українська сторона зазначила, що спір виник не з приводу здійснення державою суверенних повноважень, а у зв'язку зі звичайною господарською діяльністю – укладенням та виконанням договору підряду. Крім того, Україна та держава Х є учасниками міжнародної конвенції, яка передбачає обмеження імунітету держави у приватноправових та комерційних спорах. Держава Х наполягає, що міжнародний договір не може бути застосований до цього спору, оскільки договір підряду був укладений її державним підприємством, а не безпосередньо органом державної влади.

1. Що таке імунітет держави та які його основні види?
2. Які міжнародні договори регулюють питання імунітету держави?
3. Яке значення мають міжнародні договори про імунітет держави для міжнародного приватного права?
4. Чи може держава Х посилатися на судовий імунітет у цій ситуації?
5. У чому полягає відмінність між абсолютним та обмеженим (функціональним) імунітетом держави?
6. Чи вважається укладення державним підприємством договору підряду здійсненням суверенної функції держави?
7. Чи поширюється імунітет держави на її державні підприємства?
8. Яке значення для вирішення спору має положення міжнародного договору про відмову держави від імунітету?
9. Чи може суд України розглянути позов без окремої згоди держави Х на

юрисдикцію українського суду?

10. Чи може бути звернено стягнення на майно держави Х у разі задоволення позову?

11. Чи зміниться відповідь, якщо спір виник не з договору підряду, а, наприклад, із виконання державою Х владних повноважень?

12. Обґрунтуйте, чи має держава Х право посилаючись на імунітет у наведеній ситуації, посилаючись на відповідні міжнародно-правові норми.

Завдання 10. Транснаціональна корпорація «GlobalTech» зареєстрована у США, її головний офіс розташований у Нідерландах, а дочірнє підприємство здійснює діяльність в Україні. Український контрагент уклав договір саме з дочірньою компанією. Після виникнення спору постало питання, право якої держави має застосовуватися для визначення правоздатності компанії та відповідальності материнської корпорації.

Визначте особистий закон юридичної особи, правовий статус материнської та дочірньої компаній, можливість притягнення материнської компанії до відповідальності.

Завдання 11. Складіть схему структури ТНК, яка включає: материнську компанію; дочірню компанію; філію; представництво; компанії, зареєстровані у різних державах.

Визначте: які з цих структур є самостійними юридичними особами та які правові наслідки це має у міжнародних приватноправових відносинах.

Завдання 12. Громадянин України придбав у Франції квартиру, а через декілька років продав її громадянину Польщі. Договір купівлі-продажу сторони уклали в Україні. Після укладення договору між сторонами виник спір щодо моменту переходу права власності на квартиру.

1. Визначте право, яке має застосовуватися;
2. Визначте колізійну прив'язку;
3. З'ясуйте, чи має значення місце укладення договору;
4. Встановіть, яке право визначає момент виникнення права власності на нерухомість.

Завдання 13. Вирішіть тестове завдання. Відповідь обґрунтуйте.

Що таке «м'яке право» (soft law) Європейського Союзу?

а) Сукупність нормативно-правових актів ЄС, які є обов'язковими для виконання всіма державами-членами;

б) Правила поведінки, що містяться в рекомендаціях, висновках, деклараціях, повідомленнях та інших актах ЄС, які не мають юридично обов'язкової сили, але впливають на формування правозастосовної практики;

в) Національне законодавство держав-членів ЄС, яке регулює приватноправові відносини;

г) Рішення Суду ЄС, які автоматично змінюють законодавство держав-членів.

Завдання 14. Вирішіть тестове завдання. Відповідь обґрунтуйте.

Що передбачає Європейський зелений курс (European Green Deal)?

а) Створення єдиної податкової системи для всіх держав-членів ЄС.

б) Досягнення кліматичної нейтральності Європейського Союзу шляхом переходу до сталої та ресурсоефективної економіки.

в) Формування спільної армії Європейського Союзу.

г) Відмову від використання відновлюваних джерел енергії на користь

традиційних.

Завдання 15. Вирішіть тестове завдання. Відповідь обґрунтуйте. Що означає термін «Brexit»?

- а) Приєднання Великої Британії до єврозони;
- б) Вихід Великої Британії з Європейського Союзу;
- в) Створення спільного ринку між Великою Британією та ЄС;
- г) Вихід Великої Британії з Ради Європи.

Завдання 16. Українське підприємство придбало в Німеччині виробниче обладнання. До моменту повної оплати обладнання було перевезено до України. Після цього продавець заявив, що відповідно до німецького законодавства право власності на обладнання до повної оплати не переходить до покупця. Українське підприємство вважало себе власником обладнання відповідно до українського законодавства.

- 1. Право якої держави визначає право власності на обладнання?
- 2. Яке значення має зміна місцезнаходження рухомого майна?
- 3. Яке право застосовується до виникнення та припинення права власності?
- 4. Чи може зміна місцезнаходження майна спричинити зміну правового режиму речі?

Завдання 17. Громадянин України помер, залишивши у спадщину будинок в Італії, автомобіль в Україні та банківський рахунок у Швейцарії. Спадкоємцями є громадяни України, які проживають в Україні.

Визначте, чи може до всього спадкового майна застосовуватися право України, чи правовий режим окремих об'єктів визначатиметься за правом держави їх місцезнаходження.

Завдання 18. Український програміст Андрій створив комп'ютерну програму для управління складськими системами. Авторське право на програму виникло в Україні. Через деякий час Андрій уклав ліцензійний договір із компанією «Tech Solutions Ltd.», зареєстрованою у Великій Британії. За умовами договору британська компанія отримала право використовувати програму на території Великої Британії, Німеччини та Франції. Договір був укладений в електронній формі, а сторони не визначили, право якої держави застосовується до договору.

Через рік Андрій виявив, що компанія дозволила іншій юридичній особі, зареєстрованій у Німеччині, використовувати програму та внесла до неї зміни без його згоди. Андрій вважає, що таким чином було порушено його авторські права, і звернувся до суду України з вимогою припинити незаконне використання програми та відшкодувати завдані збитки. Британська компанія заперечила проти позову, посилаючись на те, що спір повинен вирішуватися відповідно до законодавства Великої Британії, оскільки саме там зареєстрована компанія та укладався ліцензійний договір.

- 1. Які правовідносини у цій ситуації містять іноземний елемент?
- 2. Яке право має застосовуватися до визначення наявності та обсягу авторського права на комп'ютерну програму?
- 3. Чи має значення для охорони авторського права держава, у якій твір був створений?
- 4. Чи може український суд застосувати законодавство іноземної держави для вирішення спору?
- 5. Яке право має застосовуватися до ліцензійного договору, якщо сторони не визначили застосовне право?
- 6. Чи необхідно окремо визначати право, яке регулює інтелектуальні права, та право, яке регулює договірні відносини?

7. Яке значення має територіальний характер прав інтелектуальної власності в міжнародному приватному праві?

8. Чи може автор вимагати захисту своїх прав у кількох державах, якщо порушення відбулося на території Великої Британії, Німеччини та Франції?

9. Які міжнародні договори у сфері інтелектуальної власності можуть бути застосовані до цієї ситуації?

10. Визначте право, яке має бути застосоване до спірних правовідносин, та обґрунтуйте свою відповідь.

Завдання 19. Громадянка України Марія, яка проживає в Україні, після смерті свого чоловіка вирішила усиновити його 10-річну доньку Анну. Дитина народилася та постійно проживає в Україні, є громадянкою України. Через декілька років Марія вийшла заміж за громадянина Німеччини Томаса. Подружжя переїхало до Німеччини на постійне проживання. Томас виявив бажання усиновити Анну. Він звернувся до компетентних органів Німеччини, однак виникло питання, законодавство якої держави має регулювати умови та порядок усиновлення.

Біологічна мати дитини, яка проживає в Україні, надала згоду на усиновлення, але зазначила, що не бажає, щоб після усиновлення Анна втрачала громадянство України. Німецький орган наполягає на застосуванні німецького законодавства, оскільки усиновлювач є громадянином Німеччини та дитина проживає разом із ним у Німеччині. Українська сторона вважає, що під час вирішення питання про усиновлення необхідно враховувати українське законодавство, оскільки дитина є громадянкою України.

1. Які правовідносини в цій ситуації містять іноземний елемент?
2. Яке право має застосовуватися до умов усиновлення?
3. Право якої держави визначає вимоги до особи усиновлювача?
4. Право якої держави визначає вимоги щодо згоди батьків та дитини на усиновлення?

5. Яке значення для визначення застосовного права мають громадянство та місце проживання дитини?

6. Яке значення має громадянство усиновлювача?
7. Чи може усиновлення призвести до зміни або припинення громадянства дитини?

8. Які міжнародні договори регулюють питання міжнародного усиновлення?

9. Яке значення для вирішення справи має принцип найкращих інтересів дитини?

10. Який орган має юрисдикцію щодо усиновлення дитини?

11. Чи повинно рішення про усиновлення, прийняте в Німеччині, визнаватися в Україні?

12. Які правові наслідки матиме усиновлення для особистих та майнових прав дитини?

13. Визначте право, яке має застосовуватися до цієї ситуації, та обґрунтуйте свою відповідь.

Завдання 20. Проаналізуйте, які колізійні прив'язки можуть використовуватися при міжнародному усиновленні:

- *lex patriae* – закон громадянства особи;
- *lex domicilii* – закон місця проживання;
- *lex fori* – закон суду;
- право держави громадянства усиновлювача;
- право держави громадянства або постійного проживання дитини.

Завдання 21. Громадянин України Олександр протягом останніх 10 років постійно проживав у Польщі, де працював та мав квартиру. В Україні у нього залишилися земельна ділянка та банківський рахунок. Олександр був одружений із громадянкою Польщі Анною. Подружжя мало двох дітей: сина – громадянина України, який проживає в Україні, та доньку – громадянку Польщі, яка проживає разом із матір'ю у Польщі. Після смерті Олександра виникла суперечка щодо спадщини. У заповіті, складеному в Польщі, він зазначив, що все своє майно заповідає дружині та дітям у рівних частках. Однак у заповіті не було визначено, право якої держави має застосовуватися до спадкових відносин.

Дружина звернулася до польського нотаріуса щодо оформлення спадщини на квартиру та інше майно, розташоване в Польщі. Син звернувся до нотаріуса в Україні щодо оформлення права на земельну ділянку та кошти на банківському рахунку.

Між спадкоємцями виник спір щодо того, право якої держави має застосовуватися до спадкування. Син вважає, що до всієї спадщини має застосовуватися українське право, оскільки спадкодавець був громадянином України. Дружина наполягає на застосуванні польського права, оскільки останнім постійним місцем проживання Олександра була Польща. Крім того, постало питання, чи може польський суд або нотаріус вирішувати питання щодо квартири, яка знаходиться в Польщі, а український суд – щодо земельної ділянки в Україні.

1. Які іноземні елементи наявні у спадкових правовідносинах?
2. Які міжнародні договори можуть регулювати спадкові відносини між Україною та Польщею?
3. Яке значення для визначення застосовного права має громадянство спадкодавця?
4. Яке значення має останнє місце проживання спадкодавця?
5. Яке право має застосовуватися до спадкування нерухомого майна?
6. Чи може право, що застосовується до спадкування квартири, відрізнятися від права, що застосовується до спадкування земельної ділянки?
7. Яке право визначає спадкові права та обов'язки спадкоємців?
8. Яке право регулює форму заповіту та умови його дійсності?
9. Чи може спадкодавець самостійно обрати право, яке застосовуватиметься до спадкування?
10. Який орган – український чи польський – має юрисдикцію щодо оформлення спадкових прав на конкретні об'єкти майна?
11. Чи повинні українські органи визнавати спадкові документи, оформлені компетентними органами Польщі?
12. Яке значення для вирішення спору мають двосторонні міжнародні договори про правову допомогу?
13. Чи зміниться вирішення задачі, якщо Олександр перед смертю змінив місце постійного проживання з Польщі на Україну?
14. Визначте право, яке має застосовуватися до спадкових відносин у наведеній ситуації, та обґрунтуйте свою відповідь.

Завдання 22. Громадянин України уклав трудовий договір із компанією, зареєстрованою у Німеччині. Працівник постійно проживає в Україні, однак за умовами договору протягом року він має виконувати роботу дистанційно з України, а протягом наступних шести місяців – перебувати у відрядженнях у Німеччині та Польщі. У трудовому договорі сторони не визначили, право якої держави застосовується до трудових відносин. Через декілька місяців роботи виник спір щодо тривалості робочого часу, оплати праці та права працівника на щорічну відпустку.

1. Визначте іноземний елемент у трудових правовідносинах.
2. Встановіть, право якої держави має застосовуватися до трудового

договору.

3. Визначте значення місця укладення трудового договору та місця виконання роботи.

4. З'ясуйте, чи можуть сторони самостійно обрати застосовне право.

5. Визначте, які імперативні норми трудового законодавства повинні застосовуватися незалежно від вибору права.

6. Встановіть, суд якої держави може розглядати трудовий спір.

7. Обґрунтуйте вирішення ситуації із застосуванням колізійних норм міжнародного приватного права.

Завдання 23. Громадянин України Андрій, який постійно проживає в Україні, уклав договір купівлі-продажу автомобіля з громадянином Польщі Марек. Договір було укладено на території Польщі. Після придбання автомобіль був доставлений в Україну та зареєстрований у відповідному органі. Через декілька місяців Андрій виявив істотні технічні недоліки автомобіля, про які продавець його не повідомив. Андрій направив Мареку претензію з вимогою повернути сплачені кошти, але продавець відмовився її задовольнити.

Андрій вирішив звернутися до суду України. Марек заперечив проти розгляду справи українським судом, посиляючись на те, що він є громадянином Польщі, договір укладено в Польщі, а тому спір має розглядатися польським судом. При цьому в договорі сторони не визначили суд, який має розглядати можливі спори, та не передбачили спеціальної угоди про вибір юрисдикції.

1. Який іноземний елемент наявний у наведених цивільних правовідносинах?

2. Що таке міжнародна юрисдикція (підсудність) цивільних справ з іноземним елементом?

3. Чи має український суд міжнародну юрисдикцію щодо цього спору?

4. Яке значення для визначення юрисдикції має місце проживання відповідача?

5. Чи має значення місце укладення договору?

6. Чи має значення місце знаходження майна (автомобіля)?

7. Чи можуть сторони договору самостійно визначити суд, який буде розглядати спір?

8. Що таке угода про вибір суду (пророгаційна угода) і чи була вона укладена в цій ситуації?

9. Які критерії можуть бути підставою для встановлення міжнародної юрисдикції українського суду?

10. Чи може польський суд також мати юрисдикцію щодо цього спору?

11. Як слід вирішити питання, якщо одночасно український і польський суди приймуть справу до розгляду?

12. Чи зміниться ситуація, якщо в договорі буде передбачено: «Усі спори за цим договором підлягають розгляду судами України»?

13. Чи зміниться відповідь, якщо автомобіль залишився на території Польщі?

14. Визначте, суд якої держави має міжнародну юрисдикцію у цій справі, та обґрунтуйте свою відповідь.

Завдання 24. Українське підприємство «Агроекспорт» уклало договір поставки сільськогосподарської продукції з польською компанією «PolTrade».

У договорі сторони передбачили таке положення: «Усі спори, що виникають з цього договору або у зв'язку з ним, вирішуються шляхом переговорів, а у разі недосягнення згоди – у Міжнародному комерційному арбітражному суді при Торгово-промисловій палаті України».

Після поставки товару польська компанія заявила, що значна частина продукції не відповідає умовам договору, та відмовилася сплачувати її вартість.

«Агроекспорт» звернувся до МКАС при ТПП України з позовом про стягнення заборгованості. Польська компанія заперечила проти розгляду спору МКАС, зазначивши, що: спір має розглядатися державним судом Польщі; арбітражне застереження є недостатньо конкретним; договір підписував директор українського підприємства, який, на думку польської компанії, перевищив свої повноваження; МКАС не має юрисдикції щодо спору.

1. Чи є цей спір міжнародним комерційним спором?
2. Які обставини свідчать про наявність іноземного елемента?
3. Чи є наведене положення договору належною арбітражною угодою?
4. Чи має МКАС при ТПП України компетенцію розглядати цей спір?
5. Яке значення має принцип компетенції-компетенції арбітражу?
6. Чи може сторона оскаржувати компетенцію арбітражу після початку арбітражного розгляду?
7. Яке право має застосовуватися для визначення дійсності арбітражної угоди?
8. Яке право має застосовуватися до суті спору?
9. У якій формі та в якому порядку може бути оскаржене арбітражне рішення?
10. Чи може рішення МКАС бути примусово виконане на території Польщі?

Завдання 25. Вирішіть тестове завдання. Відповідь обґрунтуйте. Який договір офіційно заснував Європейський Союз та запровадив громадянство ЄС?

- а) Римський договір 1957 року;
- б) Маастрихтський договір 1992 року;
- в) Амстердамський договір 1997 року;
- г) Лісабонський договір 2007 року.

Завдання 26. Вирішіть тестове завдання. Відповідь обґрунтуйте.

Що належить до первинного законодавства Європейського Союзу?

- а) Регламенти, директиви та рішення ЄС;
- б) Міжнародні договори між державами-членами, що утворюють правову основу Європейського союзу;
- в) Рішення національних судів держав-членів;
- г) Рекомендації та висновки інституцій ЄС.

Завдання 27. Вирішіть тестове завдання. Відповідь обґрунтуйте.

Яка з наведених функцій є основною функцією Європейської Комісії?

- а) Затвердження державних бюджетів держав-членів ЄС;
- б) Розгляд апеляцій на рішення національних судів держав-членів;
- в) Ініціювання законодавчих актів та контроль за виконанням права ЄС;
- г) Представництво держав-членів у міжнародних організаціях.

Завдання 28. Громадянка Польщі має юридичну освіту та бажає працювати в Європейській комісії. Вона подала заявку на конкурс, однак дізналася, що для більшості посад необхідне знання щонайменше двох офіційних мов ЄС.

1. Визначте основні вимоги до кандидатів на посади в інституціях ЄС.
2. Встановіть роль EPSO у доборі персоналу.
3. Визначте, які категорії працівників існують у системі публічної служби ЄС.
4. З'ясуйте, чи може громадянин держави — члена ЄС претендувати на

посаду в будь-якій інституції ЄС.

5. Визначте значення принципів професійної компетентності, незалежності та неупередженості.

Завдання 29. Вирішіть тестове завдання. Відповідь обґрунтуйте.

Яким способом формується Європейський парламент?

- а) Призначається урядами держав-членів ЄС;
- б) Обирається громадянами держав-членів ЄС шляхом прямих виборів;
- в) Формується з представників національних парламентів;
- г) Призначається Європейською Комісією.

Завдання 30. Вирішіть тестове завдання. Відповідь обґрунтуйте.

Європейський суд (Суд справедливості) НЕ вирішує суперечки між:

- а) державами-членами ЄС;
- б) між державами-членами ЄС і самим Європейським Союзом;
- в) між інституціями ЄС;
- г) між ЄС і фізичними або юридичними особами – резидентами країн ЄС;
- д) між ЄС і державами, що претендують на вступ до ЄС.

Завдання 31. Вирішіть тестове завдання. Відповідь обґрунтуйте.

Коли було офіційно утворено Європейський Союз?

- а) 1951 рік;
- б) 1957 рік;
- в) 1993 рік;
- г) 2009 рік.

Завдання 32. Службовець Європейської комісії отримав подарунок від представника приватної компанії, яка бере участь у процедурі закупівель ЄС. Службовець не повідомив про подарунок керівництво та продовжив брати участь у прийнятті рішень щодо цієї компанії.

- 1. Які принципи публічної служби могли бути порушені?
- 2. Чи може виникнути конфлікт інтересів?
- 3. Які правила застосовуються до подарунків та зовнішньої діяльності службовців?
- 4. Які види відповідальності можуть застосовуватися?
- 5. Чому принцип незалежності європейського службовця має особливе значення?

Завдання 33. Заповніть таблицю: «Публічна служба України та публічна служба ЄС: порівняльно-правовий аналіз»

№	Категорія	Україна	ЄС
1	Правова основа (нормативне забезпечення діяльності)		
2	Вступ на службу		
3	Конкурсний відбір		
4	Категорії службовців		
5	Права та обов'язки		
6	Конфлікт інтересів		
7	Дисциплінарна відповідальність		
8	Припинення служби		
9	Соціальні гарантії		
10	Інше		

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ЕКЗАМЕНУ:

1. Поняття міжнародного приватного права.
2. Предмет міжнародного приватного права.
3. Система міжнародного приватного права.
4. Методи міжнародного приватного права. співвідношення міжнародного приватного та міжнародного публічного права.
5. Суб'єкти міжнародного приватного права.
6. Види джерел міжнародного приватного права.
7. Міжнародні договори як джерело міжнародного приватного права.
8. Міжнародні звичаї: поняття та види.
9. Роль арбітражної і судової практики в регулюванні міжнародних приватних відносин.
10. Національне законодавство як джерело міжнародного приватного права.
11. Поняття та види колізійної норми.
12. Структура колізійної норми.
13. Формули прикріплення та їх види.
14. Застосування іноземного права.
15. Типи колізійних прив'язок.
16. Загальна характеристика правового статусу фізичних осіб як суб'єктів міжнародного приватного права.
17. Правоздатність іноземців та осіб без громадянства.
18. Дієздатність іноземних громадян та осіб без громадянства.
19. Колізійні питання громадянства.
20. Правосуб'єктність іноземних фізичних осіб.
21. Права та обов'язки іноземних фізичних осіб.
22. Правовий статус іноземців та осіб без громадянства, іммігрантів в Україні.
23. Правовий статус біженців та осіб, що потребують додаткового або тимчасового захисту.
24. Визначення національності юридичних осіб у міжнародному приватному праві.
25. Правовий статус представництв іноземних юридичних осіб в Україні.
26. Держава як суб'єкт міжнародного приватного права.
27. Міжнародні договори про імунітет держави.
28. Транснаціональні компанії як суб'єкти міжнародного приватного права.
29. Особливості правового положення держави та юридичних осіб публічного права як суб'єктів міжнародного приватного права.
30. Правове регулювання права інституту права власності в законодавстві України та інших країн.
31. Колізійні питання права власності.
32. Правовий режим іноземних інвестицій.
33. Поняття міжнародного договору купівлі-продажу.
34. Право, що застосовується до договору.
35. Віденська конвенція 1980 р. про міжнародний договір купівлі-продажу.
36. Поняття інтелектуальної власності і її регулювання в міжнародному приватному праві.
37. Особливості правового регулювання шлюбно-сімейних відносин у праві різних держав.
38. Колізійне регулювання укладання та розірвання шлюбу в міжнародному приватному праві.
39. Майнові відносини подружжя в міжнародному приватному праві.
40. Усиновлення у міжнародному приватному праві та його наслідки.
41. Патронат та опіка над дітьми.

42. Аліментні зобов'язання в міжнародному приватному праві.
43. Колізійні питання спадкування в міжнародному приватному праві.
44. Міжнародно-правове регулювання спадкових відносин з іноземним елементом.
45. Колізійне регулювання спадкових відносин з «іноземним елементом» на національному рівні.
46. Поняття та особливості трудових відносин «з іноземним елементом».
47. Міжнародна праця як об'єкт правового регулювання.
48. Колізійні прив'язки, що застосовуються для регулювання трудових відносин «з іноземним елементом».
49. Правове регулювання праці іноземців в Україні.
50. Правове регулювання праці громадян України за кордоном.
51. Міжнародна організація праці: основні функціонування.
52. Правове становище іноземних осіб у цивільному процесі.
53. Міжнародна підсудність (юрисдикція) цивільних справ з іноземним елементом.
54. Іноземні судові доручення.
55. Правові засади функціонування міжнародного комерційного арбітражу.
56. Арбітражна угода.
57. Міжнародний комерційний арбітраж при Торгово-промисловій палаті України.
58. Морська арбітражна комісія при Торгово-промисловій палаті України.
59. Визнання та виконання рішень іноземних судів, арбітражів та доручень іноземних органів юстиції.
60. Визнання та виконання рішень іноземних судів, міжнародних комерційних арбітражів в Україні, надання дозволу на примусове виконання рішень третейських судів.
61. Первинне законодавство ЄС.
62. Паризький договір 1951р.
63. Римський договір 1957р.
64. Договір про злиття 1967р.
65. Люксембургський договір щодо «власних ресурсів» 1970р.
66. Маастрихтський договір 1992р.
67. Лісабонський договір 2008р.
68. Ніццький договір 2001р. (2003р.).
69. Ніццький договір 1997р. (1999р.)
70. Становлення ЄС.
71. Хвилі розширення Європейського Союзу.
72. Брекзїт, його передумови та наслідки.
73. Еволюція політик ЄС.
74. Європейський фонд рибальства.
75. Фонд притулку, міграцій та інтеграції.
76. Європейський оборонний фонд. Програма відновлення та гнучкості (Recovery and Resilience Facility).
77. Санкційна політика та план REPowerEU.
78. Визначення Європейського Союзу, його місце на світовій арені.
79. Валюта ЄС.
80. Членство Європейського Союзу в міжнародних організаціях.
81. Зовнішня політика Європейського Союзу.
82. Цілі Європейського Союзу. Договір про Європейський Союз.
82. Договір про заснування Європейської спільноти.
84. Цінності і принципи функціонування ЄС.
85. Основні інститути влади ЄС.
86. Європейська комісія та її повноваження. Європейський парламент.
87. Європейська рада. Рада Європейського Союзу (Рада міністрів).

88. Суд Європейського Союзу. Склад Європейського суду справедливості.
89. Фінансові структури ЄС. Європейський центральний банк.
90. Європейський інвестиційний банк (ЄІБ).
91. Рахункова палата (Суд аудиторів).
92. Європейський Омбудсмен: повноваження та компетенції.
93. Консультативні органи ЄС.
94. Інші інституції та міжвідомчі органи ЄС.
95. Система публічної служби у Європейському Союзі.
96. Економічна та валютна політика. Внутрішній ринок Європейського Союзу.
97. Вільний рух капіталу. Свобода пересування та проживання осіб у ЄС.
98. Конкуренція і підприємництво в ЄС.
99. Основні принципи принципів конкурентної політики ЄС.
100. Суб'єкти мікропідприємництва у ЄС.
101. Митна політика ЄС.
102. Завдання митних органів ЄС.
103. Правова регламентація спільного митного тарифу ЄС.
104. Політика зовнішньоторговельної діяльності.
105. Принципи єдиної торговельної політики.
106. Сільськогосподарська (аграрна) політика ЄС.
107. Правова база спільної сільськогосподарської політики Євросоюзу.
108. Морська та рибна політики ЄС. Головні об'єкти реалізації комплексної морської політики ЄС.
109. Захист прав споживачів в ЄС.
110. Політика аудіовізуального медіа (медіа політика) ЄС.
111. Основні цілі Євросоюзу щодо довкілля, енергетики та кліматичних змін.
112. Європейський зелений курс.
113. Правова база «зеленої економіки».
114. Соціальна політика ЄС.
115. Освітня та молодіжна політика ЄС. Молодіжна стратегія ЄС.
116. План розвитку європейської освіти. Рівні освіти в ЄС.
117. Управління сферою охорони здоров'я в країнах ЄС.

СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ ЗДОБУВАЧА ОСВІТИ

Система оцінювання знань здобувача освіти з виконання самостійної роботи здійснюється шляхом проведення кредитно-модульних контрольних заходів, які включають:

Форма контролю	Форма представлення	Об'єкти контролю	Результат
Оцінювання результатів виконання самостійної роботи	письмова та/або електронній формі відповідно до рекомендованих вказівок та пропонуваного варіанту	Пізнавальна діяльність, їх творчість, аналітичність, критичність і самостійність; формування навичок первинної обробки інформації, роботи із документами; уміння узагальнювати та інтегрувати отриману інформацію; робота із першоджерелами; рівень оволодіння навичками самостійної роботи тощо	Оцінка за 100-бальною шкалою згідно з критеріями виконання теоретичного або практичного завдання

КРИТЕРІЇ, ФОРМИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

Видами оцінювання навчальних досягнень здобувача освіти є поточний та підсумковий контроль. 100 балів може отримати здобувач освіти за виконання конкретних завдань за кожним із видів контролю.

Перед початком вивчення навчальної дисципліни «Міжнародне право і право Європейського Союзу» здобувача освіти повинні ознайомити із тривалістю вивчення навчального матеріалу (кількість занять); кількістю й тематикою обов'язкових робіт, термінами їх проведення; умовами оцінювання.

Поточний контроль – оцінювання роботи здобувача освіти під час проведення аудиторних занять, тематичних робіт, самостійної роботи (оцінюється в балах, максимальний – 100 балів).

Об'єкт поточного контролю – процес встановлення рівня досягнень програмних результатів в оволодінні змістом предмету, уміннями та навичками.

Поточне оцінювання здійснюється у процесі вивчення тем навчальної дисципліни. Його основними завданнями є: встановлення й оцінювання рівнів розуміння і первинного засвоєння окремих елементів змісту теми, встановлення зв'язків між ними та засвоєним змістом попередніх тем, закріплення знань, умінь і навичок.

Критерії оцінки теоретичних завдань:

90–100 балів отримує здобувач освіти, який повно та ґрунтовно розкриває теоретичне питання; вільно висловлює власні думки і відчуття; визначає програму особистої пізнавальної діяльності; самостійно оцінює різноманітні життєві явища і факти, виявляючи особисту позицію щодо них; переконливо аргументує відповіді на додаткові питання;

85–89 балів отримує здобувач освіти, який розкрив теоретичне питання з неточностями; припускається окремих незначних помилок, але самостійно виправляє їх; оцінює окремі нові факти, явища, ідеї; обґрунтовує та аргументує свою думку;

75–84 балів отримує здобувач освіти, який відтворює значну частину теоретичного матеріалу; виявляє знання і розуміння основних положень; припускається помилок, серед яких є суттєві, виправляє їх з допомогою викладача; неповно обґрунтовує власну думку;

65–74 балів отримує здобувач освіти, який правильно визначає сутність питання, але недостатньо або поверхнево розкриває більшість його окремих положень і допускає при цьому помилки, які частково впливають на загальне розуміння проблеми;

60–64 балів отримує здобувач освіти, який володіє теоретичним матеріалом на рівні фрагментів, що становлять незначну його частину; частково та поверхово розкриває лише

окремі положення питання; допускає значних суттєвих помилок, котрі значно вплинули на загальне розуміння проблеми;

35–59 балів отримує здобувач освіти, який володіє теоретичним матеріалом на елементарному рівні засвоєння, викладає його уривчастими реченнями; не дає відповіді на додаткові питання (навіть з допомогою викладача);

0–34 балів отримує здобувач освіти, який володіє теоретичним матеріалом на рівні елементарного розпізнавання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів або взагалі не дає відповіді на питання.

Критерії оцінки практичних завдань:

90–100 балів отримує здобувач освіти, який застосовує системні знання практичного матеріалу, передбачені навчальною програмою;

85–89 балів отримує здобувач освіти, який застосовує узагальнені знання практичного матеріалу, передбачені навчальною програмою;

75–84 балів отримує здобувач освіти, який виконує практичні завдання в цілому правильно, але з незначними неточностями;

65–74 балів отримує здобувач освіти, який припускається помилок через недостатнє розуміння програмного матеріалу;

60–64 балів отримує здобувач освіти, який припускається значних помилок; виконання завдань викликає значні труднощі; потребує допомоги викладача;

35–59 балів отримує здобувач освіти, який має фрагментарні знання щодо виконання практичного завдання.

0–34 балів отримує здобувач освіти, який не може виконати практичні завдання.

Критерії оцінки тестових завдань:

90–100 балів отримує здобувач освіти, який вирішив більше, чим 90% із запропонованого набору тестових завдань;

85–89 балів отримує здобувач освіти, який вирішив 85-89% із запропонованого набору тестових завдань різного рівня складності;

75–84 балів отримує здобувач освіти, який вирішив 75-84% із запропонованого набору тестових завдань різного рівня складності;

65–74 балів отримує здобувач освіти, який вирішив 65-74% із запропонованого набору тестових завдань різного рівня складності;

60–64 балів отримує здобувач освіти, який вирішив 60-64% із запропонованого набору тестових завдань різного рівня складності;

35–59 балів отримує здобувач освіти, який вирішив 35-59% із запропонованого набору тестових завдань різного рівня складності;

0–34 балів отримує здобувач освіти, який вирішив менше, аніж 34% із запропонованого набору тестових завдань різного рівня складності.

Модульний контроль – це оцінювання засвоєння здобувачем освіти навчального матеріалу, винесеного на цей контрольний захід (оцінюється в балах, максимальний – 100 балів). Об'єкт модульного контролю – тестові завдання різного рівня складності.

Семестровий контроль проводиться у формі екзамену у терміни, передбачені графіком освітнього процесу, і оцінюється за 100-бальною шкалою.

Критерії підсумкового оцінювання:

90–100 балів отримує здобувач освіти, який вільно володіє програмним обсягом матеріалу, виявляє і демонструє особисті творчі здібності, вміє самостійно здобувати нові знання, демонструє ґрунтовні знання, вміння та практичні навички; без допомоги вміє викладача знаходити та опрацьовує необхідну інформацію, використовувати набуті знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, вміє використовувати методи наукового обґрунтування власних рішень, самостійно розкриває власні обдарування й нахили.

85–89 балів отримує здобувач освіти, який вільно володіє програмним обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно розв'язує завдання (вправи і задачі

тощо) у стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна, вміє обґрунтувати та аргументувати свою думку.

75–84 балів отримує здобувач освіти, який вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача, в цілому, самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти помилки, серед яких є суттєві, добирати окремі аргументи для підтвердження думок.

65–74 балів отримує здобувач освіти, який відтворює значну частину теоретичного матеріалу, демонструє знання і розуміння основних положень з допомогою викладача може поверхнево відтворювати і аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих.

60–64 балів отримує здобувач освіти, який володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні або володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу.

35–59 балів отримує здобувач освіти, який володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу.

0–34 балів отримує здобувач освіти, який володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнавання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів.

Шкала оцінювання:

За шкалою ЛНТУ	За національною шкалою	За шкалою ECTS
90–100	Відмінно	A (відмінно)
85–89	Добре	B (дуже добре)
75–84		C (добре)
65–74	задовільно	D (задовільно)
60–64		E (достатньо)
35–59	незадовільно	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)
1–34		F (незадовільно з обов'язковим повторним курсом)

Підсумковий бал (за 100-бальною шкалою) з дисципліни «Міжнародне право і право Європейського Союзу» визначається як середньозважена величина, залежно від питомої ваги кожної складової залікового кредиту:

Модуль (III семестр)

	Поточний контроль	Модульний контроль		Заліковий модуль 4 (оцінка за КППЗ)	Підсумковий контроль	Підсумкова оцінка
	Заліковий модуль 1	Заліковий модуль 2	Заліковий модуль 3		залік	
Вагові коефіцієнти	40%	25%	25%	10%	-	100%
Максимальна кількість балів (за 100-бальною шкалою)	100	100	100	100	-	100

Модуль (IV семестр)

	Поточний контроль	Модульний контроль		Підсумковий контроль	Підсумкова оцінка
	Заліковий модуль 1	Заліковий модуль 2	Заліковий модуль 3	Екзамен	
Вагові коефіцієнти	40%	30%	30%	-	100%
Максимальна кількість балів (за 100-бальною шкалою)	100	100	100	-	100

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Базові

Законодавчі акти України:

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. 1996. №30. Ст. 141 (із змін).
2. Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту: Закон України від 08.07.2011 р. № 3671-VI // Відомості Верховної Ради України. 2012. № 16. Ст. 146.
3. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України від 23 лютого 2006 року № 3477-IV // Відомості Верховної Ради України. 2006. № 30. Ст. 260 (із змін. та допов.)
4. Про правонаступництво України: Закон України від 12.09.199 р. № 1543-XII // Відомості Верховної Ради. 1991. № 46. Ст. 612
5. Про дію міжнародних договорів на території України: Закон України від 10.12.91 р. № 1963-XII // Відомості Верховної Ради. 1992 №10. Ст. 137.
6. Про міжнародне приватне право: України: Закон України від 23.06.2005р. № 2709-IV // Відомості Верховної Ради України. 2005. № 32, Ст. 422.
7. Про міжнародні договори України: Закон України від 29.06.2004р. № 1906-IV // Відомості Верховної Ради України. 2004. № 50. Ст. 540.
8. Про міжнародний комерційний арбітраж Закон України від 24.02.1994 р. № 4002-XII // Відомості Верховної Ради України. 1994, № 25, ст.198
9. Про правонаступництво України Закон України від 12 вересня 1991 р. // Відомості Верховної Ради України. 1991. № 46. Ст. 617.
10. Про державний кордон України: Закон України від 4 листопада 1991. // Відомості Верховної Ради України. 1992. № 2. Ст. 5.
11. Про дипломатичну службу: Закон України // Відомості Верховної Ради України. 2002. №5. Ст. 29.

Навчальна література:

12. Антонович М. М. Міжнародне право: Навчальний посіб. для студ. вищ. навч. закл. Київ: Юрінком Інтер. 2021. 384 с.
13. Аракелян М.Р. Право Європейського Союзу: навч.-метод. посіб. для практ. занять та самостійної роботи / М. Р. Аракелян, Ю.Ю. Акіменко та ін.; за ред. Х.Н. Безруза; НУ «ОЮА». – Одеса: Фенікс, 2024. – 173 с.
14. Білоусов Є. М., Жуков І. М., Комаров В. В., Яковюк І. В. та ін. Міжнародне приватне право: підруч. / за заг. ред. Є. М. Білоусова, І. В. Яковюка. Харків: Право, 2021. 408 с.
15. Білоцький С. Д., Буроменський М. В., Буткевич О.В., Гнатовський М.М. Міжнародне публічне право: підручник. У 2 т. / за ред. В. В. Мицика. Т. 2. Основні галузі. 2-ге вид., змінене. Харків: Право, 2020. 624 с.
16. Войціховський А. В. Міжнародне право: підручник / А.В. Войціховський; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2020. 544 с.
17. Довгерт А. Міжнародне приватне право: зміна концепції. Київ :Алерта, 2024. 256 с.
18. Міжнародне гуманітарне право: посібник для працівників Держ. кримінал.-викон. служби України / Т. Короткий, А. Галай, М. Єлігулашвілі, І. Заворотько, М. Пашковський, В. Пузирний, Н. Хендель; за заг. ред. віцепрезидента УАМП Т. Короткого ; Пенітенціарна академія України; УГСПЛ. – Київ; Одеса: Фенікс, 2023. 236 с. URL: <https://elib.chdtu.edu.ua/e-books/5389>
19. Міжнародне приватне право: навч. посібник / кол. авт.: д.ю.н., доц. К.Р. Резворович; к.ю.н., доц. М. П. Юніна; к.ю.н. М. М. Фролов та ін.; за заг. ред. д.ю.н., доц. К.Р. Резворович. Дніпро: Дніпров. держ. ун-т внутр. справ, 2024. 92 с.

20. Міжнародне публічне право. Міжнародний захист прав людини: посіб. для підгот. до зовн. незалеж. оцінювання / Т.Л. Сироїд, Л.О. Фоміна ; за заг. ред. Т.Л. Сироїд. 6-те вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2024. 502 с.
21. Міжнародне публічне право: підручник у 2 т. / В.В. Мицик, М.В. Буроменський, М.М. Гнатовський та ін.; за ред. В. В. Мицика. 2-ге вид., змін. Харків: Право, 2020.
22. Міжнародне публічне право: основи теорії: навч.-метод. посіб. / Х.Н. Бехруз, С.С. Андрейченко, М. В. Грушко та ін. Одеса: Юридика, 2023. 252 с.
23. Міжнародне право (у схемах і таблицях): навч. посібник. Електр. навч. вид. Хмельницький: Видавництво НАДПСУ, 2023. 138 с.
24. Основи права Європейського Союзу: підручник / [Л.І. Адашис, Т.М. Анакіна, С.В. Вихрист та ін.]; за заг. ред. Т.Л. Сироїд; Харків. Нац. ун-т імені В.Н. Каразіна. Вид. 2-ге вид., перероб. і допов. Харків: Право, 2020. 590 с.
25. Ковалів М.В., Тимчишин Т.М., Ніканорова О.В. Основи права Європейського Союзу: навчальний посібник. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2020. 212 с.
26. Перова Л. В. Міжнародне право [Електронний ресурс]: опорний конспект лекцій для студентів першого (бакалаврського) рівня спец. 081 Право. Одеса: ОІ МАУП, 2022. 289 с.
27. Право Європейського Союзу: підручник / за ред. Р.А. Петрова; М-во освіти і науки України, Нац. ун-т «Києво-Могилян. акад.». Вид. 11-те, змін. і допов. Харків : Право, 2024. 488 с.
28. Сироїд Т. Л., Фоміна Л. О. Міжнародне право прав людини: підручник. Київ: Юрінком Інтер, 2023. 564 с.
29. Теорія міжнародного права: навчально-методичний посібник / за ред. завідувача кафедри міжнародного та європейського права О.В. Бігняка. Херсон: Видавництво «Гельветика», 2020. 224с.
30. Яремчук В. Д. Основи права Європейського Союзу та Ради Європи: дефініції, джерела, схеми, таблиці та персоналії: навчальний посібник. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ. 2024. 340с.

Допоміжні:

31. Віденська конвенція про дипломатичні зносини від 18 квітня 1961 року. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_048
33. Віденська конвенція про охорону озонного шару від 22 березня 1985 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_088#Text
34. Віденська Конвенція про право договорів між державами і міжнародними організаціями або між міжнародними організаціями від 21 березня 1986 року. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_a04
35. Віденська конвенція про право міжнародних договорів від 23 травня 1969 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_118#Text
36. Віденська конвенція про представництво держав у їх відносинах з міжнародними організаціями універсального характеру від 14 березня 1975 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_254#top
37. Всесвітня конвенція про авторське право 1952 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_052#Text
38. Ганич О.А. Імплементція екологічного права ЄС до законодавства України з урахуванням цілей сталого розвитку / О.А. Ганич, Г.Б. Мирошніченко // Наукові праці ДонНТУ. №1 (33). 2026. С. 76-83. DOI: [https://doi.org/10.31474/1680-0044-2026-1\(33\)-76-83](https://doi.org/10.31474/1680-0044-2026-1(33)-76-83)
39. Ганич О.А. Міжнародне гуманітарне право як механізм захисту прав і свобод людини в Україні під час збройного конфлікту / Науковий вісник Ужгородського

Національного Університету, 2026. Серія ПРАВО. Випуск 94: частина 4. С. 94-100. URL: <https://repository.lntu.edu.ua/handle/123456789/3520>

40. Ганич О.А. Правова регламентація протидії гібридній війні як засіб забезпечення національної безпеки // Державотворчі процеси в Україні: реалії сьогодення: Тези доповідей за матеріал. II Міжнародної наук.-практ. конф. (м. Луцьк, 30 квітня 2025 року) / відп. ред. В.В. Аніщук, С.Г. Зицик Луцьк: ІВВ ЛНТУ, 2025. С. 82-86. URL <https://repository.lntu.edu.ua/handle/123456789/2570>

41. Ганич О.А., Черedyкo Д.Д. Міжнародний досвід реформування заходів антикорупційної політики // Публічне управління: проведення реформи в Україні. Матеріали XI Всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої тижню права, 10 грудня 2025. Збірник тез доповідей. – Дрогобич: ДВНЗ «ДонНТУ», 2025. С. 8-34. URL: <https://repository.lntu.edu.ua/handle/123456789/2666>

42. Ганич О.А., Шинкарук Т.В. Реформування системи соціального забезпечення України в умовах євроінтеграційних процесів // Публічне управління: проведення реформи в Україні. Матеріали XI Всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої тижню права, 10 грудня 2025. Збірник тез доповідей. – Дрогобич: ДВНЗ «ДонНТУ», 2025. С. 34-39. URL: <https://repository.lntu.edu.ua/handle/123456789/2668>

43. Договір про Європейський Союз. URL: https://ips.ligazakon.net/document/mu92338?ed=1992_02_07

44. Договір про заснування Європейської Спільноти URL: https://ips.ligazakon.net/document/view/MU57013?ed=1957_03_25&an=69

45. Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I), від 8 червня 1977 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_199#Text

46. Європейська угода про міжнародні перевезення небезпечних вантажів внутрішніми водними шляхами (ВОПНВ) від 26 травня 2000 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_169#Text

47. Європейська конвенція про боротьбу з тероризмом (ETS № 90) від 27 січня 1977 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_331#Text

48. Загальна декларація прав людини: прийнята і проголошена резолюцією 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1948 року. Офіц. вісн. України. 2008. № 93. Ст. 3103

49. Звіт про виконання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом. URL: http://reforms.in.ua/Content/Download/tasks-performance-status/AA_impl_report_02_2015_GOEI.pdf

50. Конвенція Організації Об'єднаних Націй про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок від 18 грудня 1979 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_207#Text

51. Конвенція про боротьбу з незаконним захопленням повітряних суден від 16 грудня 1970 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_167#Text

52. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (з протоколами) (Європейська конвенція з прав людини) від 4 листопада 1950 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text

53. Конвенція про статус апатридів від 28 вересня 1954 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_232#Text

54. Конвенція Організації Об'єднаних Націй про договори міжнародної купівлі-продажу товарів від 11 квітня 1980 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_003#Text

55. Конвенція про незастосування строку давності до воєнних злочинів і злочинів проти людства від 26 листопада 1968 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text

56. Конвенція про права дитини від 20 листопада 1989 року. URL:

https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text

57. Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання від 10 грудня 1984 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_085#Text

58. Мадридська угода про міжнародну реєстрацію знаків від 14 квітня 1891 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_134#Text

59. Міжнародна конвенція про ліквідацію всіх форм расової дискримінації від 21 грудня 1965 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_105#Text

60. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права: прийнятий резолюцією 2200 А (XXI) Генеральної Асамблеї ООН від 16 грудня 1966 року. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_043

61. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права від 16 грудня 1966 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042#Text

62. Новосад І. В. Міжнародне приватне право: історична ретроспективна та сучасність. Юридичний науковий електронний журнал. 2022. № 7. С. 135-137.

63. Паризька конвенція про охорону промислової власності від 20 березня 1883 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_123#Text

64. Статут Організацій Об'єднаних Націй 1945 року. URL: https://unic.un.org/aroundworld/unics/common/documents/publications/uncharter/UN%20Charter_Ukrainian.pdf

65. Хартія про особливе партнерство між Україною та Організацією Північно-Атлантичного договору від 9 липня 1997 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_002#Text

66. Conference on Security and Co-operation in Europe. Final Act, 1975. URL: <https://www.osce.org/files/f/documents/5/c/39501.pdf>

67. Convention on long-range transboundary air pollution, 1979. URL: https://treaties.un.org/doc/Treaties/1979/11/19791113%2004-16%20PM/Ch_XXVII_01p.pdf

68. Hanych Olha. Clusters as a Mechanism for Solving Socio-Economic Problems of Post-Conflict Ukraine / Oleh Predmestnikov, Viktor Vasylenko, Nataliia Fastovets, Olena Kurepina // Cuestiones Políticas. 2023. – Vol. 41, № 77. P. 270-284. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/c4bacc5b-e17e-4115-ae8b-40622dc42f9e/content>

69. Serhii Myroslavskyi, Bogdan Derevyanko, Liudmyla Nikolenko, Liudmyla Rudenko, Olha Hanych. (2025). Legal possibilities of simplifying the procedure of concluding contracts for the international sale of goods and further unification of their content. International Trade Law and Regulation. 2025. Issue 1. P. 47–62. URL: <https://surl.li/rhmlmh>

70. Statute of the International Court of Justice. URL: <https://www.icj-cij.org/en/Statute>

Інформаційні ресурси:

1. Законодавство України. Сайт Верховної Ради України. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua>

2. Електронний освітній портал Луцького НТУ URL: <http://mdl.lntu.edu.ua/>

3. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/>

4. Урядовий портал. Сайт Кабінету Міністрів України URL: <http://kmu.gov.ua>

5. Офіційний сайт Європейського Союзу. URL: <http://europa.eu/>

6. Офіційний сайт Європейського суду з прав людини. URL: <http://www.echr.coe.int/echr/>

7. Офіційний сайт Міжнародної організації кримінальної поліції Інтерпол. URL:

<http://www.interpol.int/>

8. Офіційний сайт Організації з безпеки та співробітництва в Європі. URL: <http://www.osce.org/>

9. Офіційний сайт Організації Об'єднаних Націй. URL: <https://www.un.org/en/>

10. Офіційний сайт Північноатлантичного альянсу. URL: <http://www.nato.int/cps/en/natolive/index.htm>

11. Офіційний сайт Ради Європи. URL: <https://www.coe.int/en/web/portal>

12. Радник. Український юридичний портал. URL: <http://adnuk.info>

13. Рішення Європейського Суду з прав людини щодо України. URL: https://minjust.gov.ua/m/str_9329

14. HUDOC // Council of Europe/European Court of Human Rights. URL: <https://www.echr.coe.int/>

Міжнародне право і право Європейського Союзу [Текст]: методичні вказівки до семінарських занять для здобувачів першого (бакалаврського) рівня освітньої програми «Право» галузі знань D «Бізнес, адміністрування та право» спеціальності D8 «Право» денної та заочн. форм навчання / уклад. О.А. ГАНИЧ. Луцьк: ЛНТУ, 2026. 59 с.

Комп'ютерний набір
Редактор

О.А. ГАНИЧ
О.А. ГАНИЧ

Підп. до друку «__» _____ 2026 р. Формат 60x84/16. Папір офс.
Гарн. Таймс. Ум. друк. арк. 3,58.
Тираж прим.

Відділ іміджу та промоції
Луцького національного технічного університету
43018, м. Луцьк, вул. Львівська, 75
Друк – ВІП ЛНТУ